

Listening

Bilingual creative works
from the *Regeneration* Thursday workshop

Edited by Michelle Aung Thin, David Carlin, Jessica Wilkinson

RMIT | Spring 2025

Acknowledgements

This project and publication have been generously supported by RMIT Australia's Southeast Asia fund (2024). It builds on the broader project, *Regenerative Vietnam: harnessing the collaborative power of creative practices*, funded by RMIT Vietnam's Strategic Innovation Challenge fund (2024-25).

With thanks to:

The Southeast Asia fund (RMIT AU) and Strategic Innovation Fund (RMIT VN) for generous funding support.

Workshop leads/ Editors: Michelle Aung Thin, David Carlin, Jessica Wilkinson

Vietnamese Translation: Nhã Thuyên, Phạm Thu Uyên, Chu Lan Anh

Artwork: Becky Lu

Design & Print: Wedogood

The Old Compass Café, Saigon

Table of contents

Introduction:

On Thursday

Michelle Aung Thin

David Carlin

Jessica Wilkinson

On Silence

Agnieszka Kiejziewicz

On Comfort

Becky Lu (Lư Ngọc Phụng)

On Frequency

Charles Anderson

On Folding

David Carlin

On (Dis)connection

Francesco Mazzarella

On Energy

Jessica Wilkinson

Scale, Time and Distance (100 paces)

Lam Hong Lan and

Độ, Thời & Quãng (100 bước)

Michael Graeve

On making lots of things in a hurry

John Doyle

On Movement

Katrina Simon

On the Chopping Board

Kok Yoong Lim

On Approaching Distances

Michael Graeve

On Choosing Pleasure

Michelle Aung Thin

On Coming to Ho Chi Minh City And Mekong Delta

Milica Božić

Watermark

Phoebe Whitman

Dấu nước

Yoko Akama, Nhã Thuyên

Milica Božić, Michal Teague

On the form that i don't want to carry along

Nhã Thuyên

On Greening

Phoebe Whitman

the waiting wild

Vicki Little, Alvin Pang

hoang dã đợi

Duc Trinh Tran, Kok Yoong Lim

Katrina Simon, Andy Stiff

On a Fish and Pink Socks

Renick Bell

On Continuous Cloud

Roger Kemp

On Being Swallowed

Yoko Akama

Introduction: On Thursday

**‘As contamination changes world-making projects, mutual worlds—
and new directions—may emerge.’**

(Anna Tsing, *The Mushroom at the End of the World*)

What follows are the results of an experiment. The essayists in this chapbook are creative practice researchers in design, architecture, visual arts, film and media, landscape architecture, interior design, fashion, textile design, marketing, and creative writing. All participants were part of a broader project looking at creative approaches to the climate crisis in the local context of Ho Chi Minh City, Vietnam. What emerged was the need for us to find ways to speak across our disciplines, to contaminate our methods, and see what new perspectives emerged through transdisciplinary play.

We met one morning in an informal space, upstairs at The Old Compass Cafe in District 1. We drank coffee, shared food, as well as ideas, and improvised. We used creative writing methods of essaying and poetic enquiry to parse the ‘data’ gathered during site visits and workshops around the city.

Michelle Aung Thin, David Carlin, Jessica Wilkinson

The hum is growing, it covers sweating bodies with shivers and neon lights. The hum never stops, it evokes feelings of hate and love. Like being trapped in the belly of a giant but calm monster, you search for a deeper understanding of reality, realising the impossibility of escape brings warm, unwanted feelings of acceptance. And then the heads of thousands of metal birds turn right; the dust is left behind with observers who wonder, am I a part of the tribe? Were there others who were standing here before?

Each twist of the throttle echoes like an untamed heartbeat. 'Let her be wild' are the words that resonate with the landscape. The static scene is impossible here, yet fast movement brings the feeling of not moving. The gasoline-perfumed river of whispers, glimpses, touch, rubs, kicks and screams flows into the night and brings thoughts of death and mad gods.

If you want to describe the surroundings, you won't find specific words. We can operate clichés and genre conventions, not grasping the actual feel of stuffed air and paradox. Every day is like a night when you observe a comet—too dangerous and beautiful to turn out the eyes, impossible not to think about non-existing lives, hypothetical futures, and metaverses.

They just whisper into each other's ears, and then you see that something has happened. The woman is sad. She looks away when he is lighting a cigarette with a lighter taken from her open purse. The smoke goes up when he moves his hand to wipe the sweat from his forehead. Maybe she hoped for a kiss, but observing the situation more closely, it can be noticed that she is wearing the kind of lipstick that doesn't allow contact. The humming grows but they don't talk, so the words cannot be drowned in noise. This conversation will continue in their minds only.

Breathe... Yes, please take off your shoes!

‘Come inside—welcome! xin chào! How are you doing? Are you okay?’

A bit overwhelmed, but let’s hope for the best—
Let’s just play, get to know each other, right?
Creative speed dating? Maybe even bonding?

‘Hmmm, I don’t know... let’s see what happens, I guess?’

‘Okay, maybe sit here—are you comfortable?’

Wait, is chú okay? Are YOU okay?
What do we need to do?
Oh, we’re all sitting on the floor—
Will they be okay? Are they comfortable?

I guess we’re starting—need to pay attention now.

Remember to watch the uncle closely,
Follow his hands—what’s he doing now?
Is that the front or back of the palm leaf?
Which way does it go?
Pick up the cutting tool—

Cut what? Eek! Trim where?
Fold, weave, pull it through...
Am I doing this right? Let me help you.
Can everyone see?

Oh no—the translation!
I don’t want to get it wrong...
Hít, breathe, thở. I feel so awkward right now!
What if I miss something out?

[Author’s note]

I was facilitating a workshop at Nem Space with Hiếu (the owner), alongside an artisan uncle who did not speak English. I felt very anxious, as everyone participating was meeting in this setting for the first time (staff and students from RMIT Vietnam and RMIT Australia, local creative communities, as well as industry professionals). Being of mixed British-Vietnamese-Chinese heritage, it was important that I attempt to accurately translate the Uncle’s words (and not miss any crucial details), while also ensuring that everyone felt comfortable. The attendees came from diverse cultural backgrounds, each with their own traditions and respectful practices, and also hailed from differing professions: as educators, researchers, practitioners or businesspeople, with customs and expectations that varied significantly...some were also visiting Vietnam for the first time. Therefore, I aimed and hoped to create an environment where everyone could connect and learn from one another, despite the language barrier.

(Pay attention, pay attention.)

The uncle wants to share his story.

Oh! This is important—his backstory!

Come on, don't miss the details.

Have they noticed? I can't translate—

Do I know?

Oh, it's okay—thank you, Đạt!

I can fill in some gaps, at least.

Chú is from where? The leaves are something?

Oh, I understand him again.

Thank you, Đạt—really appreciate your support.

I'm not good at this—oh, Michelle's not either...

Heheh! Pass the tools—are you okay?

Oh, that's nice! They're all talking more...

Connecting, bonding, I hope!

Oh, okay—staple here and use the needle where?

What tools did you use before staplers, Uncle?

‘Con, chú thường gập và nhét vào.’

I understand—maybe I'm getting the hang of this.

He's understanding me.

Okay, so this feels nice.

Should've thought about planning seating, really.

Wait, are they chatting?

But I guess it's okay.

At least they're getting to know each other.

Is Hiếu okay?

Okay—he seems good!

Are the staff okay?

Everyone's being nice.

Phew... Hít, breathe, thở... Let's keep going!

The sound is warm—

Everyone's talking, laughing, having fun, I think.

Maybe it's okay after all—just let them be, I guess.

Hít, breathe, thở... try to stop panicking.

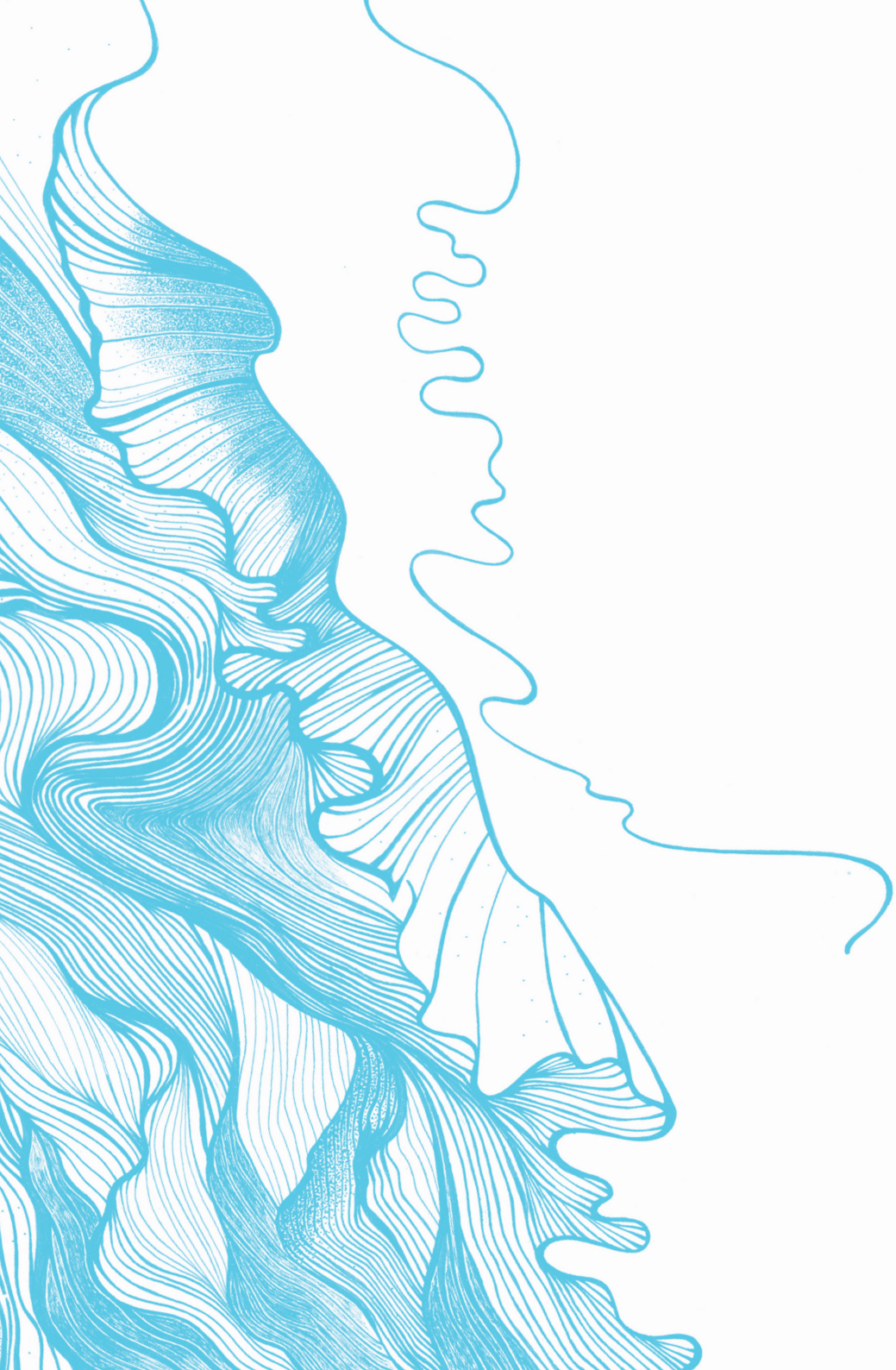
Am I okay? I think I am.

Hít... Breathe... Thở.

Hít... Breathe... Thở.

Thud
and
chop
of
cleavers
on meat
bone and wood
pink flesh in piles
frogs heaped and heaving brown
in metal cages
ducks
dawdle peck preen
patient and dull
to the scything knives
shrimp flip in pink plastic buckets
fish flap wet
gill gasping upon pavement
brown slithers of eel
coiled in shallow yellow water
taut dogs tethered boisterous
roosters claw-tied to metal mesh
one hundred hammers
hot
on metal sheet
upon piston blocks
banging on brick
concrete machines
rattle and slurp
creaky-wheeled and barrowed buckets
lifted squealing into the shouting sky
sudden scooters
explode up the street

scrape across concrete kerbs
tooting hooting beeping braying coughing sputtering
surprise passage
plunge from the rumbling combustion street
now
no noise
nor crush
not silence
liquid quiet
not quite
undinal song
quick puddles
bird call
and
sudden shadow
deep pools
leak into laneways
tinkle clatter murmur mutter
YouTube chatter
radio pop
casual conversation
careful exchange
voices call
smiling
'Hello!'
laughing
'How are you?'
Suddenly again:
Everything all at once.

They are talking about the typhoon in Hanoi—
how scary it was,
how unprepared the city,
how the river people got washed away,
the ones who don't have papers,
the undocumented.
They said we don't live on the lowlands near the rivers,
we live on the fifth floor.
We were lucky.

The uncle sits on the floor,
the ground strewn with long strands of water coconut.
It grows all along the Mekong Delta,
Uncle says.
Mekong Delta, I went there once.
We drove up tributaries in a narrow boat—
tourists
on our way to experience
a guesthouse
somewhere,
green
or blue.

I didn't see the water coconuts on the Mekong Delta,
although I must have seen them—
I didn't have the name.
Are they coconuts with water in them?
Uncle passes his Stanley knife along the edge of the frond,
which is shaped like a gutter,
and I wonder—
for the water to run off?

He holds up his hands,
folding in the air,
to show us how.
We whisper parsings down the line.
Was it this—?
Or this?
I try to look closely at his hands.
I try not to say yes to anyone,
except his hands.

As I sit on the cold floor
I tire, too,
try to, tire in, try through, turn away—
I feel so on the outer
and I am,
because I am new to the scene
and the place
and tired from the plane.

The rain I missed, the Hanoi rain.
It rained for a whole week, they said.
That was the point—
it didn't stop.
This is the point.
Nobody can be prepared because the impossible
is happening.
And we have come so far,
some of us, there is the language
barrier too.
Language inside and out.

Aircon at the restaurant if we are lucky,
but it's more important to sit together,
at a long table.
Can't argue with that.
And on each side, yes, he from Manila, she
from District 7.
Expats,
they call themselves.
There is a whole world of that, and I wonder—
Why are so many of the restaurants in English?
Do the tourists rain so heavily each day?
I can wander in the streets freely,
nobody stares at me,
I'm just another white guy,
of one of the varieties,
more or less extractive.

He folds it into a flower,
and I see the shape he's made.

He holds it out so clearly—
works a lot with children,
someone says.
Staple here, fold, tuck, repeat.
We have made flowers.
We are a circle on the floor
who have made flowers,
each skewered with a sharpened piece of wood
that makes a stem.

Does Uncle come from the Mekong?
How are the water coconuts these days?
Is the green/blue house still there?
How dirty is the delta water,
all the tourist boats?
The putt putt putter
of the petrol engines—
as we have our experiences.
Hoping it will be enough.

I am a wanderer. – Seeking connections to places. – I feel displaced. – Am I invited to this place? – Where are the indigenous people? – This place is full of contrasts. – As I map the environment, – I sense the human and non-human. – I omit all what's man-made. – I take time. I go far. – I embrace serendipity. – I feel discomfort in this unrealised utopia. – Disruption. Destruction. – An artist comes to guide me, – She gives me prompts for conversations. – Weaving cultures, playing with them, – With hands, heart, head, humour. – I am wondering about a more convivial world. – It is wonderful! – It's a shift, – From disconnection to connection. – All what it takes is me – To connect or disconnect to a place.

Regenerating cultures. – Places to regenerate – Over time. – Linear or cyclical. – Everyone is invited. – There is no artistry here! – What is creative practice? – Writing, drawing, weaving, listening. – It is an act of noticing. – Wandering and wondering – About a more convivial place. – Connected or disconnected? – Nature teaches us. – We shift our relation to nature. – The human and non-human. – This world is so hot! – It is humid. – Nature cools me down. – I am soaked in rain – As I wander through this place. – I am immersed in this context. – Do I belong here? – I feel displaced, but also welcomed. – It's full of contrasts. – Utopia or dystopia? – Climate change is real! – It is political.

Let's ask nature. – Let's draw on indigenous knowledge. – It's an act of co-design – Within a creative ecology of artists and non-artists. – Is it serendipitous or planned? – We need a roadmap, – Or a plurality of roadmaps? – It's not about problem solving, – But framing, or reframing. – Yet, climate change is real! – It requires urgent action. – Dig deeper into your values. – Embrace the way of rebellion. – Let go of authority and authorship. – Disrupt. Destruct. – Weave new narratives: – Equitable, diverse, inclusive, – Indigenous, convivial, connected – Routes for cultural regeneration. – Embrace discomfort. – Take a shift. – Listen to changes. – Activate change. – In yourself, and around you!

The essay chooses the tougher path—not discomfort, my first thought, my easier sensation, but aligned—energy—

My body burning up breakfast, the energy of two passionfruit, watermelon juice, coffee and eggs, baked beans

caught in my head

How will I get through

the day? I am thinking about myself too much—

The heat of the street, the sun's energy, trapped by pollution—

Energy of an exchange—of two or more people talking, responding—

Of the old man's enthusiasm for weaving palm leaves—

Of the typhoon—I read over David's shoulder and he is typing about the typhoon. The energy of it, the power of the Earth's weather, trying to push and pull towards equilibrium, and weight of a wall of water—

The energy of an artist, who must eat, breathe, think; the artist who must speak and not always in words. I am an artist of words, these words must... I am thinking about myself too much—

The old man goes oooooo ahhhhh, up and down, like we are children needing to be captivated, drawn in to the process. The old man wears a bamboo hat, like a baseball cap, but inflexible; it buoys him, lifts his intonations into character—

The energy of oooooo and ahhhhh, up and down.

Of laughter.

Of young artists in the room, participating. Weaving strands—

Is this time for a metaphor, of voices coming together, stories being shared?—

I don't know if I have the energy to sit—

The energy of a stanza.

A room—

The cool of air-conditioning—how many bags of coal
make me a touch too cold?—

Plato banished poetry, charged it with mimesis, falsehood,
powers of corruption—

My palm leaf flower is not so flower-like and looks more
like a palm leaf wound round and round—

My bud looks like a palm leaf that's been cut badly—

My leaves look like a palm leaf that's been looped thrice
and banded into place—

Sometimes I don't know what I am trying to say but I know
there's something there that will help me to understand
the world and my place in it, or where I'd better not belong
as I burn and burn—

On Making Lots of Things in a Hurry

John Doyle

Practice is young. It's hungry, ambitious, enthusiastic, interested.

I've come here at least every 10-15 years or so since I was a teenager. When I came in 2013 someone told me the average age of the population was 24. It's a young country, and you can see it out the window of the taxi, or from the back of a scooter.

There is a lineage here from Japan. Clearly, Japanese architecture is something that many young practices look up to. I have reservations about this, but somehow it works. The atomisation of the Japanese city somehow mirrors the fine grain of Ho Chi Minh City. A thousand tiny practices making a million tiny projects.

Hoa said that the 49 House, a small project that appears as a concrete cave carved out of the hems of the city, was the last project in a period of material exuberance and expression. From there on he was only interested in designing for a post-industrial environment. One person, but somehow he represents a generation. He claims to be a focal point for practices in Saigon...maybe he is. There is a fascination with industrial aesthetics, steel, aluminium—exposing connections, revealing processes. Making and production is the culture of this new generation.

Endless piles of models. An intern cutting block after block after block of white foam. A room filled with the detritus of experimentation. A big table with students and staff crammed together, surrounded by models, digital models spinning on the screen. Work fast, make quickly, capture the outcome before it disappears.

A city is not the work of one person. It is the work of many hands. Climate change was not caused by the guy who fixes your shoes, or the family that lives in a hem. Capital is not going to save us. Green growth is not a thing. Perhaps a thousand small practices, producing a million tiny projects, bit by bit adapting the city to the future, is the way forward. Making lots of things slightly better each time. The uncertainty of youth...open, never finished, always in a process of alteration.

We have an idea of where we are going and why, but the how is always unexpected, unpredictable. This aspect resonates more strongly as I write—we are visitors and there is a host—the site, maybe people associated with it, maybe not. This landscape was designed as a commercial backdrop (or foreground, depending on perspective). But the range of landscape qualities that we will traverse is like a microcosm of the changing city—one side of the site responds to the dictates of global commerce (neat, orderly, durable) and the other responds to the systems of local ecologies, both sides drawn together by the moving river, floating with the tide, back and forth, up and down.

The geometric clarity of the paved semicircle that wraps the lagoon is made slightly less certain and contained as the tide overtops the weir and erases the boundary of the river. As we walk around the lagoon and cross the wide pedestrian bridge, we move from one dynamic to the other—a dynamic driven by the certainty of recognisable imagery to one that is driven by growing, watery shifts—the leaves of lotus pools gleam as a bright flash, drops in soft green space, where paths meander through and between rather than following geometric dictates.

But form is still there, underlying softness and meandering. We are gently turned by paths which take us around low grassed mounds, between small, irregular pools with their droplet-covered lotus leaves. The paths reorganise land—a reminder that the making of this landscape derives from a series of lines and traces of hands and eyes across paper or a screen, simplifications of this place in the city, its features blunted by processes of representation and laid open to remaking in a new image, one that is linked to an older image or sequence, array, cascade of images that flood out of a cumulative landscape apparatus.

As we are moving through the landscape, it is moving around and through us and the river gliding, hyacinths

and rubbish and fish (and terrapins) moving in it, moisture moving through ponds and plants, air, moist air moving through trees, grasses, ships, and across flowers and leaves. This soft but deep impression remains as we walk back to the bus, get on board. We travel back to a still, white room and begin to reinvent and reimagine this moving landscape through drawing—through the eye and hand and pencil and ink.

First, we see a sequence of images of a system of flood mitigation management strategies—an integrated network of mechanisms proposed for a large urban precinct, one that attenuates the movement of water that threatens to overwhelm the city and its functions. Water is essential for life but also disruptive to humans and their antics, especially if they assume that their static maps represent a static and controllable reality. These images include places for holding water, soaking, channeling, diverting.

We then take a material turn; we redraw the site we have just visited using materials that can themselves participate in the movement of the water, soil, insects, water hyacinths, embracing the ambiguity created by materials that perform the operations concealed within cartography's procedures. We use materials that can depict line (of form, of walls, paths, weirs) but can also enact the process of formation—they blur, blend, seep and weep as the brush allows water to interact with pigment, suggesting a new form less precise, perhaps more accommodating, more habitable, more responsive (responsible?).

Part of the ongoing renewal and shaping of the tide, the seasons, the lifecycle of cities and their inhabitants, humans, feathered, hot and cold-blooded, flows of water, and plants, floating and fixed, enormous and tiny. Drawings allow another kind of visit—slightly anarchic and uncontrolled—back in time to where we have just been but also forward to a time to where these flows and movements might more fully inhabit our designed worlds.

On the Chopping Board

Kok Yoong Lim

24th September 2024

10.745047614784122, 106.70729275938788

A surface where moments end, breath halts, and caged birds flutter, their last gaze caught in the mirrored eyes of the onlooker. They give me the death stare. What do they see in the final blink? What last image burns into their brains before the dark claims them? Was my face imprinted on their retinas, an optogram—the last image their world held?

The bird on the chopping board, invites a profound meditation on 命 (life) within the boundaries of 时空 (time and space). In that fleeting moment, as the blade hovers, the bird's 命 (life) is suspended between existence and non-existence. Time slows, space narrows—the chopping board becomes the universe, and everything converges into this singular instance of transformation.

At this precise moment, three powerful forces intertwine: 命 (life), 时 (time), and 空 (space). I stand here, gazing at fate, and in my mind, I chop these words: 命 (life), 时 (time), 空 (space), breaking them apart to find their hidden truths.

命 (life)

人一叩 → 命 (life)

- 人 (rén) – person
- 一 (yī) – one, a single stroke
- 叩 (kòu) – knock, strike

Together: A person with a single strike.

The character 命 (mìng), meaning 'life' or 'fate,' emerges. Life hangs by a thread, a single action can define it—a knock, a moment of transition. Life is fragile, at the mercy of a single strike.

时 (time)

日寸 → 时 (time)

- 日 (rì) – sun, day
- 寸 (cùn) – inch, a small measure

Together: Time is the sun, measured in small portions, inch by inch.

The character 时 (shí), meaning ‘time’. Time is the movement of the sun, the passing of days, each inch a fleeting moment. The sun inches forward, and so does time—relentless, unstoppable.

空 (space)

穴工 → 空 (emptiness/space)

- 穴 (xué) – cave, hole
- 工 (gōng) – work, craft

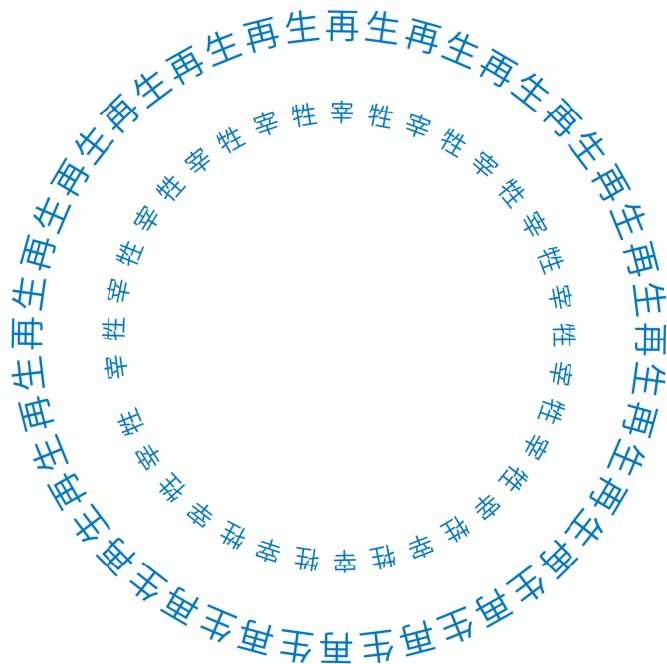
Together: A cave made by work, an emptiness crafted with intent.

The character 空 (kōng), meaning ‘empty’ or ‘space,’ suggests that emptiness isn’t just absence—it’s something made, something crafted. The hollow is deliberate, a space carved out for meaning, for potential.

The board does not slice, cannot slice, it merely receives.

The stall owner asks, ‘Do you want a chicken?’ ‘No,’ I reply, ‘I’m only here to look at the birds, in their final moments.’ He mumbles something in Vietnamese that I don’t understand, and I walk away, the words heavy, sinking into the noise of the market.

The cycle repeats as I wander the market, moving aimlessly from point A to point B. I have no intention of buying in this market; Agnieszka wants to buy some groceries. Isn’t this a circle we draw, tracing life back to its origin, like the unending stroke of a calligrapher writing a ‘0’?

Regeneration 再生 (zài shēng)—life born from life

Slaughtering 宰牲 (zǎi shēng)—Cut life, butcher livestock

The air is thick—smells of money, of blood, of dirt, water, and exhaust fumes, life bought and sold—and the weight of it lingers in each breath.

Is life regenerable, I wonder? Will the chicken return, reborn in some other form? What seed of its life now lies dormant, waiting to sprout in a new body? Will it carry memories of this life, or forget me entirely when we meet again?

Back at the starting point, I retrace the steps of the day, reflecting, editing, cleaning mistakes, deleting what is no longer needed, saving fragments for eternity.

The chopping board holds space for the regeneration of life in this Anthropocene age. Who holds the power to end life, to give it the chance to begin again? To transform in ways we cannot imagine?

planning, planning into the future, planning two paths, planning unawares of the eventual step that leads to different places: Just one unanticipated turn.

And if we both record the sounds of our steps, what will be legible about this animal's closely intimate call here, while being a distant earshot for your microphone? Who will know if this flapping fish in the dry was approached from the south, or from the north? Sounds weave moments and experiences together, binding unlinked events and actions. They leave so much unsaid, an improvised composition unfolding from causes caused nearly always for another reason, entirely. What is a laneway when we hear the lounge-room, the sped-up video, the motorbikes in the distance, so many things here though there.

This sounded memory becomes a bridge to the past. An incomplete line of an awkward trace. A frame that needs expansion, because surely a frame needs to be big enough for all of its observed subject to fit. How can it not be an immensity? Or shall I forget how perspective changes, forging an interplay of proximity and distance? The dynamism of shifts as we approach and recede. One attention leading to the next. An acknowledgement of thinking sequential experiences. A one after another. A focus negotiated here between two parties, and sort of inexact.

Let's make a simple plan to walk the circumference of this block of market stalls sure you walk around this way I'll walk around that way I'll meet you at the other side over there we'll record sounds along the way sounds good and then maybe splice them on top of each other or some other thing together when we get to the studio after or another time.

*(Michael Graeve on 17 October, 2024
about Michael Graeve and Renick Bell at Tân Quy Market,
Ho Chi Minh City, 24 September, 2024)*

On Choosing Pleasure

Michelle Aung Thin

‘How long to make the rabbit,’ we ask.

‘Seven minutes.’

We’re starting with a flower. But we have our eyes on the rabbit, one of various cunningly made palm leaf animals dangling enticingly from a tree, brought by The Uncle.

My first fold is wrong. And I am left-handed, I tell anyone listening. Maybe it’s not wrong. But I am still left-handed. I feel I must make a flower that looks like his flower. But I’ve already fucked up the slicing-off-the-edge part of the exercise by cutting too deep into the palm leaf, so my flower will always and already be not flower-like. Less like the soft and rounded petal it is meant to resemble, more like, well, a palm leaf mangled. But I fold on valiantly, reminded vaguely of making ribbon bows for Christmas packages, in a job I once did—and of how I never liked the sensation of synthetic ribbon on my skin. And of how there would always be snow.

Stapler, scissors, rubber bands. A massive needle with a huge eye. The Vietnamese rubber band knot. ‘My mum can do it in a millisecond, keep sauces, liquid, anything in the plastic bag,’ says the student beside me. The other students nod because their mothers can do it too.

Before I even get to the rubber band, I must grapple with that needle. So thick. What is it actually for? And what if I accidentally stab myself in the leg, given that I am left-handed (don’t laugh, everything is right-handed). I imagine the blood, the muscle split, the screaming. My screaming. Which will be LOUD if I stab myself with that big fuck off needle. Or not, given so much embarrassment.

Me: ‘I am so sorry; I seem to have maimed myself.’

I think I am doing that thing where you absorb the tension in the room, and it comes out as violent daydreams.

But it is a Big. Fuck. Off. Needle. And surely everyone wonders what it would feel like, the needle. We each test the point with the fat pads of our fingertips. Would it be hot as it splits the flesh? Or smooth and slidey?

Stop thinking about it.

Pay attention.

The Uncle's thumb is massive, like his grin and his baseball cap. He goes ooh and ahh each time he executes a fold, his hands beside his face. Worker's hands with toughened skin. The oohs and aahs are for the kids he teaches. They work on us too.

The students in the room, the young art entrepreneurs, the fresh and interesting designers, fold obediently. They want to get it right. We, others, are watching.

The industrial designer (very fresh, terribly interesting) tries to help with my folding, my stapling, the rubber band tie.

I fold something over something else. Staple it. Snip it with scissors. Snip too much. Get into the snipping. Fringe my fleur until it is like a fleur of the *avant garde*, so itself, so friiiiiiingy. Embrace my failure. The industrial designer is having as much trouble as me. He leans over to help me. Too late. We giggle.

Design, I conclude, is making with what is in front of you.

On Coming to Ho Chi Minh City And the Mekong Delta

Milica Božić

Coming to Ho Chi Minh City and the Mekong Delta, she could only say: cosmos.

A blend of terrestrial and extraterrestrial. A mix of green and brown, red, green, neon blue.
To calm or dazzle?

Lizards, palm trees, silence.
Women canoeing.
Strangers running into each other, yelling, wondering, looking for something?
Lizards, palm leaves, the sounds of silence.
‘Do you want a ride?’
‘What are you drinking?’
‘No, *here!*’

Young people dancing in front of bars on pedestals.
Boys and girls. You can see belly buttons and high-heeled boots.
You can see skirts and low-rise jeans.
Women canoeing with those hats, barefoot. Are you going to tip them?

(Me) walking down the street?
(Me) cruising down the river?

Women are making candy. She sees cacao, coconut, and chocolate. They are not taking a lunch break; they cannot even look at us while wrapping coco peanut pieces in rice paper. Are they old? The German guy was complaining. He said you can get that fruit in any hotel buffet. The same guy might have gone to Bui Vien Street in the evening. I wonder what he thought of it.

What are we going to do with the lights, the smoke, the crowd?
What are we to do with the noise and the grey sky?
Can we try to remember the river?
Women singing, dressed in long dresses, their makeup shimmering.

Can we try to think about the lobsters, shells and ducks, not only in all the little corners of the city but in front of bars and clubs?

What do you feel in the Mekong Delta?
What do you feel in the city?

Phoebe Whitman
Yoko Akama
Nhã Thuyên
Milica Božić
Michal Teague

Watermark

The scroll of paper was stained by floods, she said.
So we traced its watermark back to an energy in the cosmos.

Of water 水
Of river - sông
Shape-shifting
as a tear,
as a dragon,
a day in a week.

Endless rebirth that gives, carries and takes life.
Marking our traces in this continual flow of becoming

Cuộn giấy bị lấm vì nước lụt, cô nói.
Bởi thế chúng tôi lần dấu nước, lần trở lại một năng lượng trong vũ trụ này.

Về nước 水 | thủy
Về river - sông
Tạo hình-chuyển dạng
như nước mắt
như rồng bay,

một ngày trong tuần.

Vòng tái sinh bất tận, trao tặng, chuyên chở, lấy đi đời sống.
Đánh dấu những dấu vết của ta trong dòng chảy miên viễn của sự trở thành

reinstatements witnessed:

Terania Creek mudslides blocking logging trucks
Daring swollen causeways
Richmond River 1974+ many repeats
Wilson’s river
The house in Keen Street
our cat found alive inside the neighbour’s wall
Lismore swimming pool beside the RSL cenotaph
The catholic high school, cathedral and convent
The old Tafe studios
The house in Magellan Street waiting for the waters to recede
Watching the water coming across the cricket ovals
Reporting the hourly level to the council
A student car leaking petrol
Minyon falls roiling
dad horsing around and falling together into the flooding Boorie creek
Ballina waves surging the bridge at high tide
Tweed river a load of beer spilled
The Tank stream constrained beneath skyscrapers
1999 Sydney hailstorm made us homeless
Katoomba falls
Minnehaha falls
Maribyrnong rowing club inundation
Pushing footsteps through Elizabeth Street rainwater (rising from William’s creek
buried below)
Abu Dhabi coral reefs buried by the cornice
Dubai red tide
Ba Dinh, swampland reflooding with every rain
Ho Tay fish die off
Ha Noi—a city within the Do (red) River the old rulers
To Lich fed by contaminated ‘Black Creeks’
The Mekong and the Saigon R.
Wimmera R. and the ephemeral Hindmarsh Lake
Styrofoam gathered by the breath of the tidal riverlet below
the water coconut palms senselessly erased
water flows in multi-dimensions
across our flatlands

sự hồi phục làm chứng:

Thị trấn Terania Creek sạt lở bùn chặn lối xe tải chở gỗ
Đường đắp cao dâng lên đáng sợ
Trận lụt sông Richmond 1974+ vô số lặp lại
sông Wilson
Ngôi nhà trên phố Keen
phát hiện con mèo vẫn sống kẹt trong bức tường nhà hàng xóm
Hồ bơi công cộng Lismore cạnh đài tưởng niệm chiến tranh
Trường trung học giáo hội công giáo, nhà thờ và viện nữ tu
Những xưởng Công nghệ và Giáo dục bậc cao xưa cũ
Ngôi nhà trên phố Magellan chờ nước rút
Chờ nước tràn qua các sân bóng gây hình ô van
Báo cáo mực nước theo giờ cho hội đồng địa phương
Một xe hơi của sinh viên rỉ dầu
Minyon ngã lăn tròn
bố cưỡi ngựa vòng quanh và cùng ngã xuống thung lũng thành Boorie ngập lụt
Những con sóng vùng Ballina dâng ngập cầu lúc triều lên
Sông Tweed một vại bia trào phun
Dòng Tank thít lại dưới những tòa nhà chọc trời
Trận mưa đá năm 1999 ở Sydney gây ra cảnh không nhà
Thác Katoomba
Thác Minnehaha
Tràn ngập các câu lạc bộ chèo thuyền trên sông Maribyrnong
Hối thúc bước chân ngang qua nước mưa phố Elizabeth (nước mưa dâng từ con lạch William
vùi chôn dưới lòng sâu)
Các rặng san hô Abu Dhabi bị vùi chôn bởi những con đường ven biển
Thủy triều đỏ Dubai
Ba Đình, vùng đầm lầy lụt tràn sau mỗi trận mưa
Hồ Tây cá chết
Hà Nội – thành phố trong lòng sông Hồng những bậc vua chúa xưa
Tô Lịch hút dưỡng chất từ Những con lạch đen ô nhiễm
Cửu Long giang và sông Sài Gòn.
Sông Wimmera và hồ Hindmarsh phù du
Xốp dồn lên theo luồng nước thủy triều
dừa nước bị xóa bỏ vô lý
nước trôi muôn nẻo
qua miền đất bằng của ta

Dấu nước

On the Form That I Don't Want To Carry Along

Nhã Thuyên

'All the trash is from elsewhere, not here,' the taxi driver explained as he was driving me along the road by the canal bending to the hotel, perhaps having already sensed some disappointment in my voice describing the skin of the water getting thicker and darker. I regret opening my words; I didn't mean to judge any body of water. She had to bear for thousands of years with so much history and so much noise and I should be quiet if she can manage to flow.

Your book retells the prominent myth of our first fairy Mother who gave birth to our people, but the detail that she wept the rivers into being confuses me as it is not the familiar version or what I read in textbooks here. I presume that you might have read it in translation there. How could a Mother here be different from a Mother there? But a Mother River that has flown from here to there and returned here must carry along with her life numerous versions of the original myth. There is no absolute myth, no absolute truth. Should I know all versions to comprehend her entire flow, all fragments of her entity? And all that she carries along? How is that possible? How many eggs from the primitive sack of eggs of our mythical Mother might hatch out and were there any of them broken? How is it possible to trace back the origin, albeit in the countless forms of the origin? Our fairy Mother has already flown back to the sky and if the rivers were indeed formed of her tears, they have never stopped floating, never stopped transforming since then. And they could never dry.

So, the task is to not forget. Perhaps this task is too brutal, not because our memory is full, but because the remembering will kill.

What and who will get killed by remembering?

What are you here for? I came to this city to say hello to a river that I've only known from ancient verses. If we walk further south, we get there. You told me another myth, you separated the soul and the form of a river, and, you added, the soul nurtures and the form carries, and it carries the form itself. But what if the river no longer wants to carry its own form? What if she no longer wants to carry anything at all? What if she no longer wants to be afloat? She only longs to make herself still and solid with soil and sand. It means the river has to disappear. And the words will appear, at the expense of the fluvial disappearance.

I walked along the bank with an empty stomach. An emptiness that I had carried along for such a long time. Throw it away, someone told me. Is there any way to throw emptiness away and do you see a trash bin somewhere? Into the water. The river then takes it to the sea, the only reliably possible way, someone says. Throw it away, whatever it means, a-way, so history is always something new, always anew.

I blame the wind, if not walking with you along the river this evening, my hair could be quieter. The hair didn't expect the heavy wind of the night. The wind played an even harder game; it sank a moon into the depth of the water. You see the moon still lying there waiting for someone to fish her up and send her back to the sky, but the sky no longer wants to hold her. Our Mother might be there with the moon.

'I forgot my water bottle.' You keep mumbling this sentence to remind me of how my body needs to be filled with water. An urgent call. Perhaps it has been urgent for thousands of years and we just need to be really quiet to hear the river's call. That day we all longed to see the blue water, but the blue was so far from here. And there was so much noise floating on her body. It hurts.

I must keep walking to the south. My body requests a massage instead. My words react, demand a new sentence.

On Greening

Phoebe Whitman

Attuned to the pulse of green surfacing
Parks, pots, and creeping vines
The city is green
Nourishing
Surprising
I see green
A memory stirs
In Melbourne, years ago
We spoke of Deleuze's 'event'
The tree greens
I am greening here

Now
I am in a taxi
Rushing past a park
A blurring of green
Through my window
The tree greens
In a world of forces
It is changing in texture, colour, movement
I am changing in texture, colour, movement

Alive in the thick of it
Less than twelve hours here
A sense of being in the middle of things
Moving texture
Shadows appearing on warm surfaces
Concrete holds it close
Brick walls are reached for
Glassy reflections
Reaching further
Together yet parting
Greening
Emerging
Restrained by limits
Planting, potting, growing
Reaching beyond boundaries
Folding back into itself.
 A pen marking paper
 On a wooden surface
 I realise I write downward
 Not sideways

Limitations
Mine
Reflecting in glass
But mirroring and extending
Muted grey light washes over
Green reappearing
Huddled on the fringes
Amid bikes in a laneway
Peripheral but present
Greening against grey light
Grey concrete
Greening
Creeping, climbing
Unfurling
Browning at the edges
Together yet parting
Clustering
A composition of green
Tracing the boundaries of laneways
Leaves leaving, yet interconnecting
Bruised at the edges
Moist yet thirsting
Like my hair
Creeping upward, outward
My focus shifts back
Inward
A green wall appearing in the corner of my eye
Looking up
The exit sign glowing softly
Neon green

On a Fish and Pink Socks

Renick Bell

A fish has escaped its plastic bowl, flopped along the asphalt, and is now twitching under a pushcart, eyes stretched wide to judge the dangers while gasping for air. I see its gills rise and fall; its tail beats the pavement. The air is thick with motorcycle exhaust.

The woman tending bowls of water creatures and caged birds carries on chatting with another vendor in this relative downtime for the Tan Quy market. Either she doesn't notice the fish or doesn't care.

I am passing by with colleagues, each of us holding our cellphones, and most with a short black athletic sock hanging off the end to block wind noise. We intend to gather sounds and GPS data on our phones in the market. We've planned, taught each other, assembled, and reviewed. Now we're walking alone or in pairs through the market, listening. One may point a sock-covered phone at a whirring air conditioner in an alley, while another may study an array of vegetables as their phone scoops up the sonic ambience.

Once we have these sounds and data, we hope to work them into some sound art. That may preserve some of the atmosphere of this market, which we've learned has been sold to developers, signaling its disappearance. It's not just fish that face a demise. Today the market is robust, though, even at this off-peak moment.

Earlier, I showed my colleagues how to cover the microphones on their smartphones with socks to block wind noise. Michael has also brought custom pastel pink socks from an artist collective back in Australia, and some of us, like me, have them on our phones. The cellphones are sucking in the sounds of the market, just as we inhale the fumes of motorcycles zipping up and down. Some men are sitting in the middle of the street, selling something, and they laugh at our sock-wearing phones.

I assume the fish has intention. It wants to be free, not crammed into a shallow red plastic bowl with 20 other fish. It has willed a change, and it has made this happen. It's hard to say whether death on the asphalt or death under the knife of a housewife is preferable. I'll fail to understand what it's like to be a fish suffocating on the pavement until I get better at yoga. Maybe it's impossible to know the qualia of that fish. Is it any easier to understand the clucking of the hens in the cage next to the bowl of fish? I imagine that they're nervous. Maybe that's a projection.

At the end of the recording expedition, we gathered in the same cafe where we started. The old man in white undershirt who sold me sweet lemon tea in a PET bottle is still tending the counter and serving other customers, making the sounds of business. We review the results and find out that most of us have failed to gather the GPS data for some reason. Earlier on campus, our leader's settings had caused his GPS track recording to fail, yet somehow his is among the only GPS tracks we actually get in the market.

When we are back on campus later, we find that the phone app we used has added a faint glaze of digital artifacts to our recordings, artifacts which can't be found in the few recordings we made with dedicated field recorders. Still, the recordings hold the evidence of a family shelling garlic in front of a shop, young men sweeping the wet market to prepare for the next session of business and shouting hello to us as we wander through the empty stalls. A motorcycle roars, and more motorcycles roar. Someone is hammering away on something, the banging penetrating every recording.

I guess those riders and that hammerer had no idea of the impact they made on our activities. What was the experience of that guy with the hammer when we passed by with our phones and socks? What's it like to whiz by a foreigner with a pink sock hanging off his phone? We don't have any wind noise, though, thanks to those socks.

Sara Lenzi had told me and other attendees at her lecture at a conference in Milan the previous week

about autographic sonification of phenomenon and the imperative to avoid misinformation in our sonifications. Listening back, I'm pretty sure I haven't captured the sound of the flapping fish. If I share the recording, have I misinformed my listeners? Do socks let us lie about the wind?

Whether we're hours or decades away from a complete shift in our qualia brought on by some existential situation like a leap from a bowl or ill health from huffing polluted air, we're all birthing intention and experience. Sometimes it's like the nervous pacing of chickens, and sometimes it's like the dramatic escape from captivity of a fish. Sometimes it's like getting laughed at for having a pink sock hanging off your phone. Some of these have noticeable sounds, but some are quiet or silent, lost in the noise of the market. We hope that one day people will get a glimpse of what it's like to be in the market from our recordings, even if the market itself is gone.

I also want to attend to what it's like to be recording here. If I get stuck on the intention to match up a GPS trace with a field recording, I might fail to enjoy getting laughed at for having that pink sock on my phone or the comedy and artistry of following improvised recording instructions with Michael. I might miss the song of a caged bird on a resident's veranda. I might miss the fish's reminder of our dichotomies.

I don't like to say it's all perfect as it is. Perfect is a judgment, too.

This work draws on the following:

Lenzi, S. 2024. 'Does sound lie? Reflections between sonic misinformation and the responsibility of the designer' [keynote speech]. 19th International Audio Mostly Conference: Explorations in Sonic Cultures. Milan, Italy. 20 September.

Nagel, T., 1980. 'What is it like to be a bat?' In The language and thought series (pp. 159-168). Harvard University Press.

Arriving at this place takes some time. The road out of the city is thick with traffic and the light shifts across the van as we alter direction. Small footpaths seem to offer a purpose—a way forward—and then not. These are negotiated on foot and wheel while dogs bark, parade and sleep. The temperature is high, and the humidity. The climate is changing but it's difficult to get the drift. A shift in location. So many materials being transported—motorbikes, kites, lines and paths. There is an ingenuity in small enterprises that offer specific services in contrast to ubiquitous choices. There is a specificity, a network of resources, time, labour, delight. *There seems like there are more cars now.* The scale has shifted, the patterns of movement have shifted, the tempo has changed. The river is close, the mosquitoes have arrived. Mekong Delta—continuous cloud.

The vantage point provides a view down between two buildings, steel on one side and stone on the other. They face each other and then fold back on themselves. We can see down through the structure and up to the parapet. The stone registers prosperity, whereas the folded steel embodies a precision that carries energy through purpose and negotiation.

On Being Swallowed

Yoko Akama

Smartphones whiz by with their own mini umbrellas. Flies dance to the odour of a skinless pig head. Prawns are thrashing in a shallow plastic basin. Some of them land on tarpaulin below, a perfect acrobatics; a desperate leap for a better future. They will probably end up in the spring rolls that I might eat later. This is karmic teaching.

The viscosity of roar, blur, beep, pong engulfs me in a forceful current. A magma of living and dying that reminds me how much I rely on the living and dying of many. This is the case, always, I know. Tongue and lip smacks, privileged delusions: design solutions; impactful outcomes. Come on...

I choke on the upswell,
in and out of my body.
I have not prayed since Sunday.

I seek refuge to supplicate and sort out whatever I can't keep down.

There is a skinny cat
asleep under a parked motorbike.
The river is brown and it is flowing.

Lắng nghe

Ấn phẩm song ngữ

các sáng tác từ Workshop ngày Thứ Năm *Tái tạo năng lượng*

Michelle Aung Thin, David Carlin, Jessica Wilkinson *biên tập*

Ghi nhận

Dự án và ấn phẩm này được thực hiện với sự hỗ trợ hào phóng của quỹ Đông Nam Á của Đại học RMIT Úc (2024). Dự án này có nền móng từ một dự án quy mô hơn, *Tái tạo Việt Nam: khai phá năng lực hợp tác của các thực hành sáng tạo*, do quỹ Đổi mới chiến lược của RMIT Việt Nam tài trợ.

Trân trọng cảm ơn:

Nguồn hỗ trợ hào phóng của Quỹ Đông Nam Á (RMIT Úc)
và quỹ Đổi mới chiến lược (RMIT Việt Nam).

Hướng dẫn workshop/Biên tập: Michelle Aung Thin, David Carlin, Jessica Wilkinson

Bản dịch tiếng Việt: Nhã Thuyên, Phạm Thu Uyên, Chu Lan Anh

Nghệ phẩm: Becky Lu

Thiết kế & In ấn: Wedogood

Cà phê The Old Compass, Sài Gòn

Mục lục

Lời dẫn:

Về thứ Năm

Michelle Aung Thin

David Carlin

Jessica Wilkinson

Về sự im lặng

Agnieszka Kiejziewicz

Về cảm giác dễ chịu

Becky Lu (Lư Ngọc Phụng)

Về tần suất

Charles Anderson

Về chuyện gấp gáp

David Carlin

Về sự (mất) kết nối

Francesco Mazzarella

Về năng lượng

Jessica Wilkinson

Về việc gấp gáp làm mọi thứ

John Doyle

Về chuyển động

Katrina Simon

Về cái thốt

Kok Yoong Lim

Something that came up

Cái gì đã đến

Roger Kemp

Renick Bell

Becky Lu

Về những khoảng cách đang xích lại

Michael Graeve

Về cách chọn niềm vui

Michelle Aung Thin

Về việc đến thành phố Hồ Chí Minh
& Đồng bằng sông Cửu Long

Milica Božić

Về hình thức tôi không muốn mang theo

Nhã Thuyên

Về chuyển độ xanh lục

Phoebe Whitman

Về con cá và những cái tát hồng

Renick Bell

Về đám mây đang bay

Roger Kemp

Về chuyện bị nuốt

Yoko Akama

Hairs of a Lotus Leaf

Những sợi tóc của một cánh lá sen

John Doyle

Francesco Mazzarella

Katrina Simon

Charles Anderson

Về thứ Năm

'Khi sự ô nhiễm làm thay đổi những dự án cải tạo thế giới, những thế giới chung—và những đường hướng mới—sẽ nổi lên.'

(Anna Tsing, *Nấm ở nơi tận cùng thế giới*)

Bày ra trong cuốn sách nhỏ này là kết quả của một thể nghiệm. Tác giả của các tiểu luận này là những nhà nghiên cứu thực hành sáng tạo trong các lĩnh vực thiết kế, kiến trúc, nghệ thuật thị giác, phim và truyền thông, thời trang, kiến trúc cảnh quan, thiết kế nội thất, thiết kế vải dệt, tiếp thị và văn chương. Những người tham gia thuộc về một dự án rộng hơn, một dự án quan sát các tiếp cận sáng tạo trong câu chuyện khủng hoảng khí hậu ở một khung cảnh địa phương, thành phố Hồ Chí Minh. Một vấn đề chung nổi lên là sự cần thiết phải tìm ra các cách thức làm cất lên những tiếng nói đa ngành, để khuấy động và pha trộn các phương pháp đơn lẻ và để nhìn nhận xem những góc nhìn mới nổi lên như thế nào qua cuộc chơi xuyên ngành.

Chúng tôi đã ở cạnh nhau cả buổi sáng trong không gian dễ chịu nơi căn gác quán cà phê The Old Compass ở quận 1. Uống cà phê, ăn cùng nhau, chia sẻ các ý tưởng, và ngẫu tác. Các phương pháp viết tiểu luận và truy vấn thơ ca được sử dụng, để xé nhỏ các 'dữ liệu' gom lại từ các chuyến thực địa và các buổi thực hành trong phố trước đó.

Michelle Aung Thin, David Carlin, Jessica Wilkinson

Tiếng ngân lớn dần, bọc lấy những cơ thể đầm mồ hôi trong cơn rừng mình và ánh huỳnh quang. Tiếng ngân không dứt, dấy lên yêu thương và thù hận. Như bị giam trong bụng loài quái thú to xác mà điềm đậm, mi lục tìm một cách hiểu sâu hơn về thực tại, nhận ra trốn chạy là bất khả, thế mà cam chịu lại thành ra ấm êm, dẫu không mong muốn. Và rồi nghìn đầu chim sắt quay phải; bỏ lại đám bụi cùng kẻ quan sát bắn khoản, liệu tôi có thuộc bầy chim đó? Có kẻ nào khác từng đứng ngay đây?

Mỗi cú vắn ga vang như một nhịp tim hoang. 'Để cô ta điên' là những từ dội vào quang cảnh. Chẳng thể nào có được một cảnh tĩnh ở đây, song chuyển động nhanh lại tưởng như bất động. Dòng sông sức hơi xằng của những thăm thì, những thoáng thấy, chạm, chà, thúc, thét chảy vào đêm và gọi tưởng về cái chết và thánh thần rồ dại.

Nếu muốn tả những thứ xung quanh, mi sẽ không nghĩ ra từ nào cụ thể. Ta có thể dùng sáo ngữ và quy ước thể loại, mà không sao nắm bắt được cảm giác thực về bầu không ngọt ngào và nghịch lý. Mỗi ngày lại như một đêm kia lúc mi dõi theo sao chổi – đáng sợ và đẹp đẽ quá đến nỗi không tài nào nhắm mắt, mà không sao thôi nghĩ về những sự sống phi hữu, tương lai giả định và siêu vũ trụ.

Họ vừa thì thảo vào tai nhau, rồi mi thấy điều gì đó đang diễn ra. Người nữ đang buồn. Cô nhìn phía khác khi anh châm thuốc, bật lửa lấy từ chiếc ví cô để mở. Khói bay lên, anh đưa tay gạt mồ hôi trán. Hẳn cô đã mong một cái hôn, nhưng quan sát tình thế này kỹ hơn thì có thể thấy cô đã tỏ loại son không ưa tiếp xúc. Tiếng ngân lớn dần nhưng họ vẫn chẳng nói, thế nên từ ngữ không thể chìm trong nhiều âm. Cuộc hội thoại sẽ chỉ tiếp diễn trong đầu họ.

Thờ nào... Đúng rồi, bạn để giày ở đó nha!

'Mọi người vào trong đi—welcome! xin chào!
Bạn có khỏe không? Mọi thứ ổn cả chứ?'

Hơi rối ren chút, thôi cố hết sức vậy—
Cùng chơi đùa và làm quen nhé!
Hẹn hò hòa tấu sáng tạo? Gắn kết?

'Ừmm, tôi cũng không chắc nữa.... cứ thử xem?'

'Ồ kê, bạn ngồi đây nhé—được không?'

À, nghệ nhân có thoải mái không? BẠN thì sao?
Giờ ta sẽ làm gì?
Ồ, tất cả đang ngồi trên sàn—
Vậy có sao không? Có ai thấy bất tiện không?

Tôi nghĩ đã tới lúc bắt đầu—tập trung thôi.
Nhớ quan sát ông thật kỹ,
Đưa mắt theo tay ông—đây là động tác gì?
Mặt trước hay mặt sau của lá cọ?
Gấp theo chiều nào? Nhắc dụng cụ lên cất—

Cất gì? Á! Tia chỗ nào?
Gập vào, đan lại, rút xuyên qua...
Đúng không nhỉ? Đây, để tôi giúp.
Mọi người nhìn rõ không?

Thôi chết—phải dịch!
Hy vọng không có chỗ nào sai...
Hít, breathe, thở. Khó xử ghê!
Lỡ tôi quên dịch chi tiết nào đó thì sao?

[Ghi chú của tác giả về bối cảnh]

Tôi đã điều phối một workshop tại Nem Space cùng anh Hiếu— chủ sở hữu nơi này—và một nghệ nhân già người Việt không nói tiếng Anh. Vài mối lo nảy sinh trong quá trình chuẩn bị sự kiện, bởi tất cả những người tham gia đều gặp nhau lần đầu tiên trong một không gian xa lạ, có người còn lần đầu tới Việt Nam. Họ là nghệ sỹ, người sáng tạo, nhà giáo dục, nghiên cứu viên, chuyên gia đa lĩnh vực và doanh nhân làm việc tại RMIT Việt Nam & Úc cũng như các tỉnh thành khác nhau ở Việt Nam. Mỗi người đến từ một nền văn hóa khác biệt với truyền thống, phong tục và thực hành riêng. Do bản thân cũng mang một phần dòng máu Việt (cùng dòng máu Trung Hoa và Anh Quốc), tôi muốn tạo dựng một không gian thoải mái cho tất cả—nơi mọi người có thể cùng vượt qua rào cản ngôn ngữ và văn hóa để kết nối, học hỏi lẫn nhau. Đồng thời, tôi cũng cố phiên dịch sát nhất có thể những chỉ dẫn của nghệ nhân lớn tuổi người Việt.

(Tập trung, tập trung.)

Ông muốn kể câu chuyện đời mình.

A! Đoạn này quan trọng—tiểu sử của ông!

Phải cố không dịch thiếu.

Đã ai nhận ra chưa? Là tôi không biết phiên dịch ý—

Tôi có biết không?

À, thế cũng được—cảm ơn Đạt!

Thôi, ít nhất thì tôi cũng đang lấp đầy những khoảng cách.

Ông đến từ đâu? Lá làm sao?

A, hiểu rồi.

Cảm ơn Đạt nhiều vì đã hỗ trợ tôi nhé.

Tôi thật sự không giỏi cái này—ơ, Michelle cũng thế hà...

Haha! Lấy giùm tôi cái—ở kia—anh gấp được không?

Mọi người đang trò chuyện nhiều hơn rồi, may quá!

Kết nối, gắn bó! Tốt!

À, được rồi—ghim chỗ này, rồi luồn kim vào đâu?

Ông ơi, hồi chưa có máy dập ghim thì ông làm kiểu gì?

'Con, chú thường gấp và nhét vào.'

Ra là thế—cuối cùng tôi cũng làm được.

Ông hiểu ý tôi rồi.

Chà, vui phết.

Đáng ra nên làm sơ đồ chỗ ngồi từ trước nhỉ.

Họ đang tán gẫu phải không?

Thôi, chắc không sao.

Ai cũng có người bắt chuyện là ổn rồi.

Hiểu có cần gì không?

Ồ kê—chắc là không!

Nhân viên thì sao?

Ai ở đây cũng tốt tính ghê.

Phù... Hít, breathe, thở... Tiếp tục!

Hòa âm của tiếng người thật là ấm—

Tất cả đều nói, cười vui vẻ.

Chắc cứ để tự nhiên—thế là ổn rồi.

Hít, breathe, thở... cố không mất bình tĩnh nào.

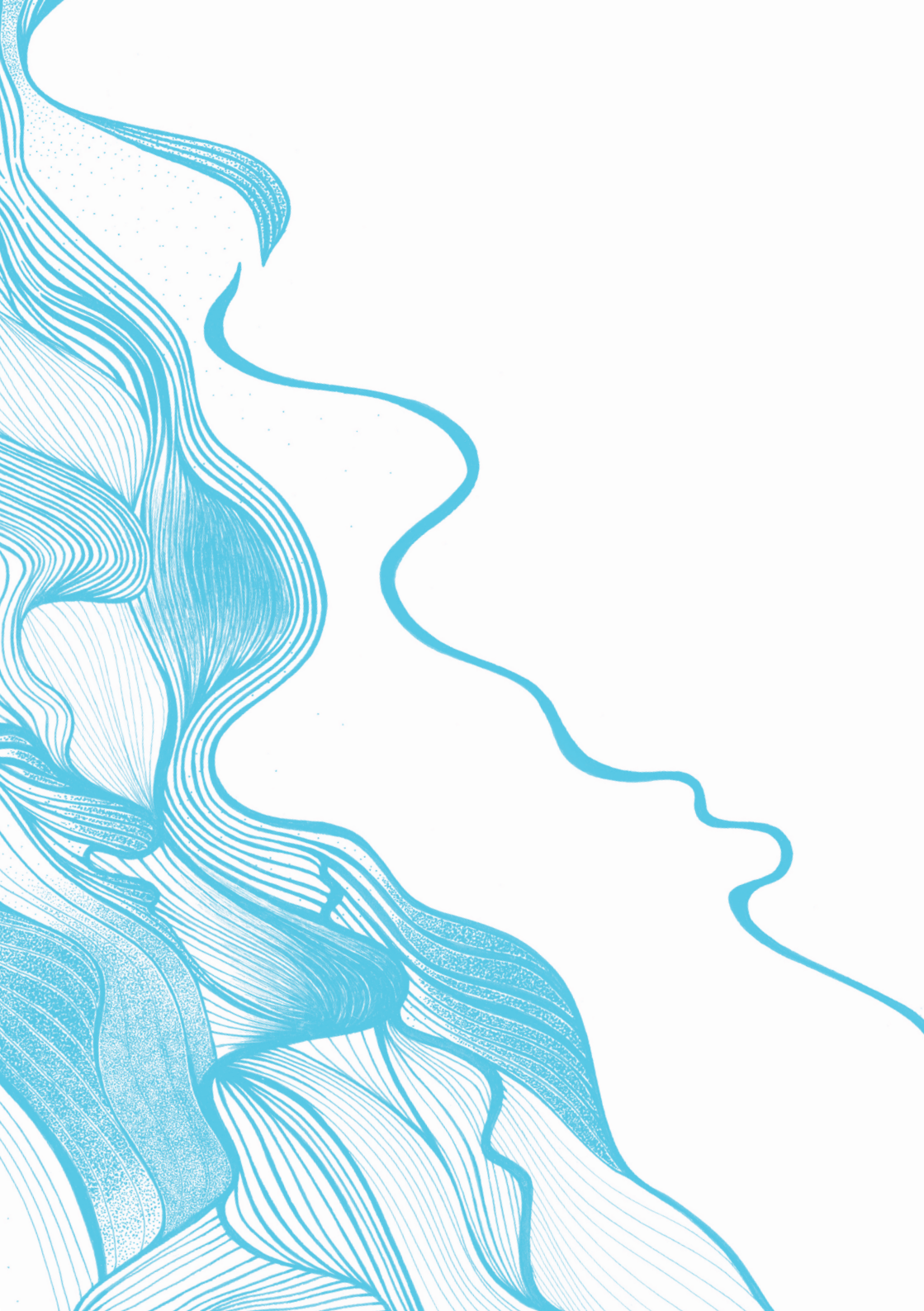
Tôi có ổn không? Chắc là có.

Hít... Breathe... Thở.

Hít... Breathe... Thở.

Cú giáng
và
chặt
của
dao phay
trên thịt
xương và thốt gỗ
những tảng thịt đỏ tươi xếp lớp
ếch chất đồng và ních chặt
lồng sắt
vịt
lạch bạch mổ lông
nhấn nạy, lò dò
với con dao cong lưỡi liềm
tôm
tanh tách bật trong xô nhựa đỏ
cá giấy đàn đạch tóe nước
mang phập phồng ngớp khí trên hè
cú trượt nâu của lươn
cuộn mình trong nước vàng nhệch
chó bị xích sủa inh
móng gà thít chặt vào lưới lồng thép
một trăm cú búa
nóng
trên tấm kim loại
trên khối bơ
thình thịch đập trên gạch
máy trộn bê tông
lắc, trộn
xe rùa cót kết
nhâng tiếng kêu vào bầu trời gào thét
xe máy chọt

rồ ga trên phố
rền rẹt quẹt lè đường bê tông
tít tít tu tu bíp bíp oang oác khằng khặc khành khạch
bất ngờ lối nhỏ
đổ xuống từ con phố ì ùng bất lửa
bây giờ
không tiếng ồn
không đám đông
không im lặng
chất lỏng tĩnh
không hẳn
bài ca thủy thần
vững lợi
chim kêu
và
bóng sừng
hồ sâu
len lối nhỏ
róc rách tí tách rì rầm thì thầm
YouTube nói xàm
đài bình dân
hội thoại ngày thường
đổi trao cần trọng
những giọng
mìm
'Hello!'
cười váng
'Khỏe không?'
Đột nhiên trở lại:
Tất cả mọi thứ một lần.

Người ta tám chuyện bão quét qua Hà Nội—
rừng rợn ra sao
thành phố thì chẳng kịp phòng bị,
dân ven sông trôi theo nước cuốn,
những người không giấy tờ,
không pháp lý.
Họ bảo đám tôi thì đâu sống chỗ đất trũng bên sông,
mà trên tận năm tầng.
Chúng tôi may thật.

Ông ngồi bệt trên nền nhà,
lơ thơ những dải lá dừa nước.
Chúng mọc khắp đồng bằng sông Cửu Long,
ông bảo vậy.
Đồng bằng sông Cửu Long, tôi từng qua đó một bận.
Đám tôi theo đồ vào các nhánh sông—
du khách
trên đường thăm thú
một nhà trọ
nằm đầu đó,
sơn lục
hoặc lam.

Tôi chưa từng thấy dừa nước ở đồng bằng sông Cửu Long,
dù hẳn phải bắt gặp loài cây ấy—
Tôi không biết tên cây.
Có phải loại dừa đó mang nước bên trong?
Ông đưa dao dọc theo tàu lá,
trông tựa cái máng,
và tôi nghĩ—
nước túa ra chẳng?

Ông gơ cao hai bàn tay,
gấp trong không trung,
làm mẫu.
Đám tôi xì xào chuối cú pháp chạy dọc theo hàng.
Làm thế này phải không—?
Hay thế này nhỉ?
Tôi chăm chăm nhìn tay ông.
Không nghe theo ai,
ngoại trừ tay ông.

Ngồi trên sàn lạnh
tôi cũng mệt,
cổ, mỏi, vẫn cổ, bỏ cuộc—
tôi như bị đẩy ra rìa
phải đấy,
vì tôi chưa quen cảnh trí này
và cả nơi đây nữa
và một sau chuyến bay.

Cơn mưa tôi lỡ, mưa Hà Nội.
Mưa cả tuần dài, người ta kể vậy.
Là bởi thế—
mưa không ngớt.
Bởi thế.
Ai mà kịp chuẩn bị gì khi chuyện không tưởng
lại đang xảy đến.
Đám tôi đi xa quá,
với vài người, ngôn ngữ là
rào cản.
Tiếng trong lẫn tiếng ngoài.

Tiệm ăn bật máy lạnh nếu chúng tôi hên,
nhưng quan trọng hơn, là phải ngồi cùng nhau,
cạnh chiếc bàn dài.
Chẳng thể bàn cãi gì việc đó.
Mỗi bên, phải mỗi bên, anh đến từ Manila, cô
từ Quận 7.
Expats,
họ tự gọi nhau thế đấy.
Họ có cả thế giới riêng, và tôi tự hỏi—
sao nhiều tiệm ăn dùng tiếng Anh đến thế?
Chắc là du khách nườm nượp kéo đến mỗi ngày?
Tôi có thể tự do dạo phố,
đâu ai để ý,
chỉ là một gã da trắng khác,
trong bao nhiêu chủng loại,
vơ ít vết nhiều.

Ông gấp bông hoa,
tôi nhìn dáng hoa ông làm.
Ông chia nó ra—
hay dạy trẻ con,
ai đó bảo vậy.
Ghim chỗ này này, rồi gấp, rồi nhét, cứ như thế.
Đám tôi gấp hoa.
Những người gấp hoa
ngồi theo vòng tròn trên nền nhà,
mỗi bông cắm vào một que nhọn
thế là thành cành hoa.

Quê ông ở vùng Cửu Long phải không?
Những cây dừa nước dạo này sao rồi?
Căn nhà lục/lam còn ở đó?
Nước sông còn bẩn chứ,
cả những con đồ du lịch?
Tiếng bánh bạch lạch xạch
của động cơ xăng—
khi chúng tôi thăm thú.
Như thế là đủ rồi.

Tôi kẻ đi lang. – Tìm kết nối nơi này chốn nọ. – Tôi lưu lạc. – Có phải tôi được mời đến chốn này? – Dân bản địa ở đâu? – Nơi này đầy những điều trái ngược. – Khi tôi lập bản đồ môi sinh, – Tôi thấy nhân loại và phi nhân loại. – Tôi tẩy đi mọi thứ nhân tạo. – Tôi thông thả. Tôi đi xa. – Tôi đón vận may. – Tôi bực dọc trong thế giới không tưởng chưa thành hình. – Đứt gãy. Phá hủy. – Một nghệ sĩ bày cách cho tôi, – Cô gợi ý cách chuyện trò. – Dệt văn hóa, chơi với chúng, – Dùng tay, tim, đầu, khiếu hài. – Tôi vẽ vời một thế giới tươi sắc hơn. – Thật tuyệt! – Một bước chuyển, – Từ mất kết nối tới kết nối. – Việc tôi cần làm – Là kết nối hay ngắt kết nối với một nơi chốn.

Tái tạo văn hóa. – Nơi chốn cần tái tạo – Theo thời gian. – Tuyến tính hay tuần hoàn. – Ai cũng được hoan nghênh. – Đây không phải chuyện nghệ sĩ tính! – Thực hành sáng tạo là gì? – Viết, vẽ, dệt, nghe. – Thực hành sự chú tâm. – Thơ thần và bản khoả – Về nơi nào tươi sắc hơn. – Kết nối hay mất kết nối? – Thiên nhiên dạy. – Ta thay đổi quan hệ với thiên nhiên. – Nhân loại và phi nhân loại. – Thế giới này nóng quá! – Ấm quá. – Thiên nhiên làm tôi mát. – Tôi đắm mưa – Khi tôi phiêu bạt nơi này. – Tôi đắm mình trong bối cảnh này. – Liệu tôi có thuộc chốn đây? – Tôi lạc nẻo mà được chào đón. – Đây mâu thuẫn. – Địa đàng hay phản địa đàng? – Biến đổi khí hậu là thật! – Là chính trị.

Ta hãy hỏi thiên nhiên. – Học từ tri thức bản địa. – Đồng thiết kế – Trong hệ sinh thái sáng tạo gồm nghệ sĩ và cộng đồng. – Chuyện này tình cờ hay tính trước? – Chúng ta cần một lộ trình, – Hay đa lộ trình? – Không chỉ là chuyện giải quyết vấn đề, – Mà là lên khung, hay chinh khung. – Dù vậy, biến đổi khí hậu là thật! – Cần hành động ngay thôi. – Đào sâu vào những giá trị. – Nổi loạn. – Đứng ôm mãi quyền lực và thẩm quyền. – Đứt gãy. Phá hủy. – Dệt nên những tự sự mới: – Công bằng, đa dạng, bao trùm, – Bản địa, sống động, kết nối – Những ngã đường cho tái tạo văn hóa. – Đón nhận nỗi bất ổn – Chuyển mình. – Lắng nghe thay đổi. – Kích hoạt thay đổi. – Trong ta và quanh ta!

Tiểu luận này chọn một lối gồ ghề hơn – không phải về sự khó ở, điều đầu tiên tôi nghĩ, mà về cảm giác dễ chịu hơn của tôi, nhưng được sắp xếp lại cho ngay – năng lượng –

Cơ thể tôi đang đốt cháy bữa sáng nay, năng lượng của hai trái chanh dây, một cốc nước dưa hấu, cà phê và trứng, đậu nướng mắc kệt trong đầu
Tôi đi qua một ngày
thế nào? Tôi đang nghĩ về bản thân mình nhiều quá –

Năng lượng của phố xá, năng lượng của mặt trời, bị ô nhiễm đánh bẫy –
Năng lượng của sự trao đổi – từ hơn hai người đang nói, đang hỏi đáp –
Từ về đam mê nơi ông già đan lá cọ –

Của cơn bão – tôi đọc ké trang viết David đang gõ từ phía sau, về cơn bão.
Năng lượng của nó, quyền lực của thời tiết Trái Đất, nỗ lực đẩy và kéo hướng tới sự cân bằng, và trọng lượng của một bức tường nước –

Năng lượng của một nghệ sĩ, kẻ phải ăn, phải thở, phải nghĩ; nghệ sĩ, kẻ phải nói và không phải lúc nào cũng nói nên lời. Tôi là một nghệ sĩ ngôn từ, những từ này phải... Tôi đang nghĩ về bản thân mình nhiều quá –

Ông già ồ ồ, trầm bổng, như thể chúng tôi là những đứa trẻ đang cần bị quyến dụ, bị hút vào một tiến trình. Ông đan nón tre, trông như một cái mũ đội bóng chày, nhưng không uốn được; công việc làm ông vui, làm tông giọng ông bổng lên, hóa hình hài tính cách –

Năng lượng của ồ ồ, trầm bổng.
Của tiếng cười.
Của những nghệ sĩ trẻ trong phòng, dự cuộc. Của những sợi nan đan –

Liệu đây có phải lúc dừng ẩn dụ, về những giọng nói đang đan cài vào nhau, những câu chuyện chung chia? –

Tôi không biết nếu mình có năng lượng mà ngồi lại –

Năng lượng cho một khổ thơ.
Một căn phòng –

Sự mát lạnh của khí điều hòa – phải đốt bao nhiêu túi than mới đổi lại cho tôi một cú chạm thật lạnh –

Plato cấm thơ, buộc tội thơ là mô phỏng, lời dối, những quyền lực của
băng hoại –

Bông hoa làm từ lá cọ của tôi trông không ra dáng hoa cho lắm, cứ như
một dải lá cọ xoay tròn xoay tròn –

Nụ hoa tôi làm trông như một dải lá cọ bị cắt nham nhở –

Những cái lá của tôi trông như cái lá cọ bị lặp vòng ba lần và thắt lại

Đôi khi tôi không biết tôi đang cố gắng nói gì nhưng tôi biết có điều gì ở
đó sẽ giúp tôi hiểu thế giới này và chỗ đứng của tôi trong thế giới, hoặc
một nơi nào đó tôi không nên thuộc về vì tôi chỉ đốt cháy và đốt cháy –

Thực hành thì trẻ trung. Cái tuổi còn tha thiết, tham vọng, đam mê, tò mò.

Tôi thường xuyên trở lại nơi này ít nhất cũng khoảng 10-15 năm lại đây, kể từ khi tôi còn là một cậu thiếu niên. Khi tôi đến vào năm 2013, ai đó bảo tôi độ tuổi trung bình của dân số ở đây là 24. Một đất nước có dân số trẻ, chỉ cần nhìn qua cửa sổ tắc xi hay đằng sau yên xe máy là biết.

Có một phả hệ ở đây đến từ Nhật. Rõ ràng là, kiến trúc Nhật thu hút rất nhiều thực hành tươi trẻ nơi này. Tôi có chút nghi hoặc, nhưng có vẻ nó hiệu quả. Sự tán nhỏ của thành phố Nhật dường như phản ánh những phân tử li ti của thành phố Hồ Chí Minh. Hàng ngàn tiểu thực hành tạo ra hàng triệu tiểu dự án.

Hoa nói rằng, nhà số 49, một dự án thiết kế nhỏ trông như một cái động bê tông trôi ra trong các ngõ hẻm của thành phố này, đã là dự án cuối cùng của một thời kỳ dồi dào nguyên vật liệu và các biểu hiện. Từ mốc đó, cậu chỉ quan tâm về môi trường hậu công nghiệp. Là một cá nhân, nhưng cậu ấy dường như có thể đại diện cho cả một thế hệ. Cậu tự tin khẳng định mình là điểm trung tâm trong các thực hành kiến trúc ở Sài Gòn... có thể chính là thế. Có một sự đam mê dành cho mỹ học công nghiệp, thép, nhôm – biểu thị các kết nối, tiết lộ các tiến trình. Quá trình sáng tạo và các sản phẩm là văn hóa của thế hệ mới này.

Những chồng lớp mẫu thức bất tận. Một thực tập sinh cắt dài xếp thành các bánh xếp trắng nối tiếp nhau. Căn phòng đầy ắp tàn dư của các thực nghiệm. Một cái bàn lớn nơi sinh viên và giảng viên đứng sát nhau, xung quanh là các mô hình và các mẫu thức kỹ thuật số chạy trên màn hình. Làm việc tốc độ, tiến hành mau lẹ, chụp lại được kết quả trước khi nó biến mất.

Một thành phố không phải công trình của một người. Là công trình của triệu bàn tay lao động. Thay đổi khí hậu không phải do anh thợ sửa giày gây ra, cũng không phải từ gia đình sống trong ngõ hẻm. Tiền bạc không cứu được chúng ta. Chiến lược phát triển xanh chưa hiện diện. Có thể hàng ngàn tiểu thực hành tạo ra hàng triệu tiểu dự án, từng chút một chuyển hóa thành phố này hướng tới tương lai, chính là con đường phía trước. Tạo ra thật nhiều những thứ tốt hơn, dần dần. Sự bất định của tuổi trẻ... mở, không bao giờ hoàn tất, luôn luôn trong tiến trình điều chỉnh.

Chúng tôi biết mình đang đi đâu và vì sao, song cách thức thế nào thì luôn khó đoán, khôn lường. Điều này còn dội lại mạnh mẽ hơn khi tôi viết những dòng này – chúng tôi là khách và có người chỉ dẫn – địa bàn này, có người gắn với nó, có người không. Khung cảnh được thiết kế như một hậu cảnh thương mại (hoặc tiền cảnh, tùy vào góc nhìn). Nhưng miền đặc điểm cảnh quan mà ta sẽ ngang qua giống như mô hình thu nhỏ của đô thị đang chuyển mình này – một bên là cảnh trí tuân theo tiêu chuẩn thương mại toàn cầu (gọn gàng, ngăn nắp, kiên cố) còn bên kia hưởng ứng những hệ sinh thái địa phương, hai bên kết nối nhau bằng dòng sông chảy, lênh đênh theo ngọn nước triều, tiến lùi, lên xuống.

Hình dạng rõ rệt của đường bán nguyệt lát quanh hồ chứa nhòe đi và mở rộng thêm khi thủy triều tràn qua đập ngăn, xóa nhòa ranh giới của dòng sông. Khi đi quanh hồ chứa và băng qua cầu đi bộ rộng, chúng tôi di chuyển từ động lực dạng này sang dạng khác – từ phía này là hình tượng vững chãi mà ta có thể nhận diện đến phía kia là con nước cuộn dâng – những lá sen đầm lấp lánh như ánh lóe, những giọt trong không gian dịu xanh, nơi những ngã đường quanh co uốn khúc không theo một nguyên tắc hình học nào.

Nhưng phom dạng vẫn còn đây, ẩn nấp dưới vẻ êm ái và uốn lượn. Những lối đi chậm chậm dẫn chúng tôi quanh những gò cỏ thấp, giữa những ao hồ nhỏ với dáng hình ngẫu nhiên có lá sen phủ đầy giọt li ti. Những nẻo đường sắp xếp lại đất đai – một lời nhắc rằng quang cảnh này được tạo tác từ một loạt đường kẻ và dấu tay cùng dấu mắt trên mặt giấy hay màn hình, những quá trình đơn giản hóa địa bàn này trong thành phố, những đặc tính của nó chịu xói mòn do những thử nghiệm tái hiện cảnh quan và chịu phơi bày ra để tái tạo một diện mạo mới, một diện mạo kết nối với dáng vẻ cũ hơn hay một chuỗi, hàng, tràng muôn dáng vẻ tuôn trào từ hệ cảnh quan có tính bồi đắp.

Khi ta di dịch trong khung cảnh, khung cảnh cũng chuyển dời quanh và qua ta, dòng sông lướt, lục bình, rác thải, cá (và rùa) động trên sông, hơi ẩm tỏa khắp ao hồ và các loài thực vật, khí trời, khí ẩm luồn qua cây cỏ, tàu bè và hoa lá. Cảm tưởng nhẹ nhàng mà sâu lắng ấy còn tươi nguyên khi chúng tôi bước trở lại chỗ xe buýt rồi lên xe. Chúng tôi về căn phòng yên lặng, trắng sáng và bắt đầu sáng tác, tưởng tượng lại khung cảnh chuyển động ấy bằng những phác họa và đường kẻ, bằng mắt, tay, bút mực, bút chì.

Đầu tiên, chúng tôi xem một chuỗi hình ảnh của hệ thống chiến lược quản lý và giảm thiểu thiệt hại do lũ lụt – mạng lưới tích hợp các cơ chế dành cho đô thị lớn, giảm sức nước gây ngập lụt và đe dọa các chức năng của thành phố. Nước thiết yếu cho sự sống song cũng làm xáo trộn cuộc sống con người và những thói khờ của họ, nhất là nếu con người cho rằng những bản đồ tĩnh tại thể hiện một thực tế bất động và trong tầm kiểm soát. Những hình ảnh này bao gồm nơi chứa, hút, dẫn, và điều hướng nước.

Sau đó, chúng tôi chuyển hướng sử dụng chất liệu; chúng tôi vẽ lại địa bàn tham quan bằng những vật liệu tự chúng cuốn vào dòng chảy của nước, đất, côn trùng, lục bình, chấp nhận tính mơ hồ mà những vật liệu này tạo ra, những vật liệu tham gia vào những vận động bị che lấp trong quy trình lập bản đồ. Chúng tôi dùng 'vật liệu' có khả năng mô tả các đường kẻ (của hình dạng, tường vách, nẻo lối, hoặc đập ngăn) mà cũng có thể kích hoạt quá trình cấu thành hình dạng – chúng mờ, pha, thấm, chảy khi cọ vẽ đưa nước hòa màu, gợi ra một dáng đắp mờ hồ, có lẽ phù hợp, đáng sống, hồi ứng nhanh hơn (hoặc có trách nhiệm hơn?).

Một phần của quá trình tái sinh và tạo hình liên tục của thủy triều, mùa màng, chu trình sống của đô thị và dân cư đô thị, con người, chim muông, động vật biến nhiệt và hằng nhiệt, dòng nước, cỏ cây, phù trầm và bất rỗi, khổng lồ và nhỏ bé. Các bản vẽ cho phép một cách đi thăm khác – có phần hỗn loạn và khó kiểm soát – quay ngược thời gian về nơi chúng tôi từng đến và hướng tới tương lai nơi những dòng chảy và chuyển động có thể tồn tại trọn vẹn hơn trong những thế giới ta thiết kế.

Ngày 24, tháng Chín 2024

10.745047614784122, 106.70729275938788

Bề mặt nơi khoảnh khắc dừng, hơi thở ngưng, chìm trong lồng đập cánh, cái nhìn sau chót kẹt trong mắt gương của người xem. Chúng ngó tôi chăm chăm dọa dẫm. Chúng thấy gì trong chớp mắt cuối cùng? Hình ảnh nào khắc trong óc chúng trước khi bị bóng tối nhấn chìm? Có phải gương mặt tôi in vết lên vồng mạc, tử nhần đồ – tận ảnh thế gian của chúng?

Chim trên thốt, mời gọi một ngẫm ngợi sâu xa về 命 (mệnh) trong phạm vi của 时空 (thời-không). Trong chớp khắc, khi lưỡi dao lơ lửng, 命 (mệnh) của chim lơ lửng giữa tồn hữu và vô hữu. Thời gian chậm, không gian hẹp—cái thốt hóa thành vũ trụ, và mọi thứ giao hòa trong trạng huống đồng nhất của sự chuyển hóa.

Ở giây khắc này, ba thế lực bện vào nhau: 命 (mệnh), 时 (thời), and 空 (không). Tôi đứng đây, chăm chăm nhìn vào định mệnh, còn trong đầu mình, tôi chặt các từ: 命 (mệnh), 时 (thời), 空 (không), đập vỡ chúng để tìm cho ra sự thật ẩn giấu bên trong.

命 (mệnh)

人一叩 → 命 (mệnh)

- 人 (nhân) – người
- 一 (nhất) – một, nét đơn
- 叩 (khấu) – gõ, đập

Kết hợp: Một người với cú đập đơn nhất.

Chữ 命 (mệnh), nghĩa là ‘mạng’ hoặc ‘vận,’ hiện ra. Sinh mệnh treo sợi chỉ, mà một hành động đơn nhất có thể quyết định—một tiếng gõ, một khắc chuyển. Đời sống mong manh, phó mặc cho một cú đánh.

时 (thời)

日寸 → 时 (thời)

- 日 (nhật) – nhật, mặt trời, ngày
- 寸 (thốn) – tấc, một đoạn ngắn

Kết hợp: Thời gian là mặt trời, được đo bằng nhiều phần nhỏ, một tấc một.

Chữ 时 (shí), nghĩa là ‘thời gian’. Thời gian là chuyển động của mặt trời, sự trôi chảy của ngày tháng, mỗi tấc một thoáng chốc. Mặt trời dịch về phía trước, và thời gian cũng vậy—bất tận, không ngừng.

空 (không)

穴工 → 空 (trống/không)

- 穴 (huyệt) – hang, hố
- 工 (công) – công việc, thủ công

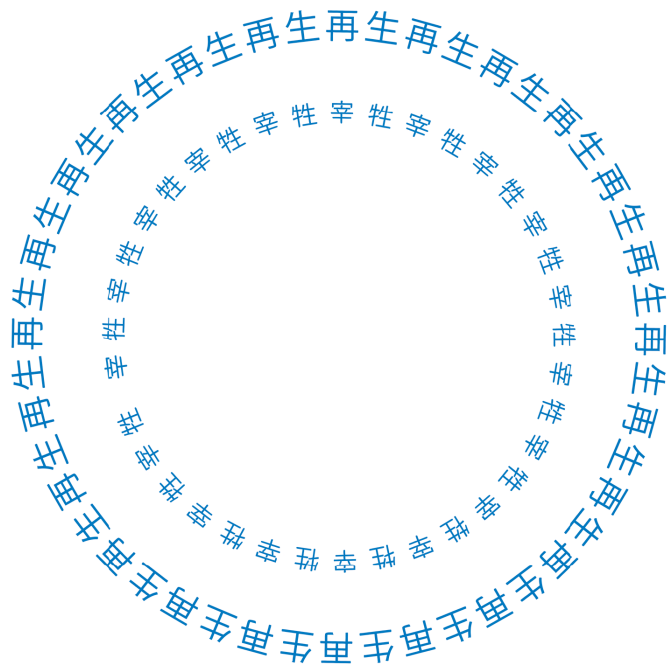
Kết hợp: Cái hang làm ra nhờ vào công sức, khoảng không tạo ra do chủ ý.

Chữ 空 (không), nghĩa là ‘rỗng’ hoặc ‘không gian,’ ý nói rằng trống rỗng không chỉ là trống vắng—mà nó là thứ được làm ra, được tạo ra. Cái rỗng là có ý, một khoảng không được nạo ra cho ngữ nghĩa, cho tiềm năng.

Cái thớt không thái, không thể thái, chỉ tiếp nhận.

Chủ tiệm hỏi, ‘Mua gà không?’ ‘Không,’ tôi đáp, ‘Tôi đến xem chim thôi, vào giây khắc cuối.’ Anh ta lầm bầm mấy từ tiếng Việt mà tôi không hiểu, và tôi rời đi, từ ngữ nặng nề, chìm vào cái ồn ào của chợ.

Chu trình lặp lại khi tôi dạo chợ, vẫn vơ từ điểm A qua điểm B. Tôi chẳng định mua gì; Agnieszka thì muốn mua ít tạp phẩm. Vòng tròn chúng tôi vẽ, truy sự sống về tận gốc, có giống nét mực không dứt của số ‘0’ mà nhà thư pháp viết ra?

Sống Lại 再生 (tái sinh)—sự sống sinh ra từ sự sống

Giết Mổ 宰牲 (tể sinh)—Chặt bỏ, mổ thịt gia súc

Không khí đặc—mùi tiền, máu, đất, nước, và khói xe, đời sống mua bán—sức nặng của nó còn vương trong mỗi hơi thở.

Tôi nghĩ, có thật là sự sống có thể tái sinh? Con gà có được quay trở lại, sinh ra trong một hình thái khác? Hột sống nào đang ngủ im, đợi nảy mầm trong một cơ thể mới? Liệu nó có mang chờ ký ức của đời sống này, hay sẽ quên tôi hoàn toàn khi ta gặp lại?

Trở về điểm xuất phát, tôi lần lại từng bước hôm nay, suy ngẫm, sửa sang, xóa lỗi, gạt đi những gì không còn cần thiết, giữ lại vài phân mảnh cho cõi vĩnh hằng.

Cái thớt, là không gian tái tạo sự sống trong Kỳ Nhân Sinh. Ai có quyền năng kết liễu sự sống, hay ban cho nó cơ may bắt đầu lại? Để biến hóa theo những cách không tưởng?

Cậu đi đường nào đấy vì sao mình lỡ mất đoạn nào và cậu đã ở đâu lúc bọn mình không gặp nhau ở đó rồi cả chỗ mình hẹn trước thành ra mình lại thấy nhau ở đây bây giờ ngay chỗ này: Về những khoảng cách đang xích lại.

Chỉ dẫn thao tác đến cỡ nào cũng không sao xử lý được hết mọi tình huống. Chẳng tránh được chuyện không hiểu rõ nơi chốn và con người. Điều này cho thấy quy mô công việc, phạm vi vấn đề, những lớp đời người và thế giới. Cậu đang ở một thành phố mới, một địa điểm mới, một khu chợ mới với mình mà lại cũ với nơi này thế nên những câu hỏi tự lại dường như dồn dập dội về và một lần nữa trở nên mới mẻ.

Là người ngoài thăm chốn lạ, thì vậy, ngã lên ngã xuống là lẽ dĩ nhiên. Nhưng mình chẳng thể bước nọ tiếp bước kia mà lại cứ giữ khư khư nỗi lo ấy. Nếu không phân biệt, ta có thể nhìn, cảm, hay bày tỏ điều gì, như những điểm nằm ngoài thói quen? Nếu không thể giữ khoảng cách, ta ắt phải tiến gần. Hướng tới nỗi tò mò về nơi chốn, thời gian cho phép một thăm quyền và sở hữu khác. Dòng cuộn chảy ồ ạt của những thông tin và địa điểm. Của con người và thiện ý – dành cho ngay cả kẻ mới đến này, kẻ rõ ràng là thiếu phương tiện đáp lễ sao cho phải phép. Cái mic và mình nghe họ ngập ngừng, ‘Hello.’

Dù khoảng cách cũng là một hướng tiếp cận. Tận hưởng thái độ làm đúng về người đứng ngoài khi trải nghiệm, một dạng tính-kẻ lạ. Một liên lụy không ràng buộc vừa tính toán vừa không tính toán. Hay chỉ là cuộc thu thập những ấn tượng, đặc điểm, dữ liệu, bản đồ, âm thanh hóa. Chúng mình đã bàn thảo việc chất vấn kế hoạch, và việc lên kế hoạch cho sự chất vấn này. Mình không rõ thế là mình tự quyết hay bị quyết. Xa rời hoạch định, hoạch định cho tương lai, hoạch định hai ngã đường, hoạch định mà không chắc bước cuối cùng sẽ dẫn đến những nơi nào khác: Một cú ngoặt không tiên liệu.

Và nếu hai chúng ta cùng ghi âm tiếng bước chân, liệu có nghe được tiếng kêu thân mật gần gũi của loài vật này ngay đây, nhưng lại quá xa với tầm nghe của máy thu? Ai sẽ biết mình đi từ hướng nam hay hướng bắc đến chỗ con cá đang giẫy cựa? Âm thanh đan dệt những khoảnh khắc và trải nghiệm vào nhau, buộc nổi những sự kiện và hành động rời rạc với nhau. Âm thanh chứa chỗ cho điều không nói, một tác phẩm ngẫu hứng bày ra từ những nguồn âm phát tiếng vì những nguyên do hoàn toàn khác. Đó là con hẻm khi ta nghe tiếng phòng khách, băng hình tua nhanh, xe máy đằng xa, rất nhiều thứ ở đây dù ở đó.

Ký ức bật âm bắc cầu nối về quá khứ. Một đường kẻ dở dang của dấu vết vụng về. Một khung khổ cần coi nổi, bởi hẳn rồi cái khung phải đủ to để chứa hết những gì ta quan sát. Làm sao mà nó không rộng mênh mông? Hay mình sẽ quên mất rằng những góc độ thay đổi tạo ra sự tương tác xa gần? Âm thanh biến đổi sống động mỗi khi mình tiến lên, lùi xuống. Chăm chú vào cái này lại nảy ra sự chăm chú khác. Nhận ra những trải nghiệm tuần tự của suy nghĩ. Thứ nọ nổi thứ kia. Một tiêu điểm nằm đâu đó giữa hai bên, và có phần mờ nhòe.

Bạn mình chỉ cần thử đi quanh khu gian hàng này đồng ý cậu đi lối này còn mình đi lối kia rồi sẽ gặp cậu ở bên kia chỗ kia kìa chúng mình sẽ ghi âm dọc đường nghe hay đấy và sau đó có thể lồng những âm thanh vào nhau hoặc làm gì đó khác khi mình về phòng thu sau buổi hôm nay hoặc hôm nào đấy.

‘Làm thỏ mắt bao lâu?’

‘Bảy phút.’

Bắt đầu bằng hoa trước. Ông mang tới đây rất nhiều con vật được gấp tỉ mỉ bằng lá cọ rồi treo chúng lủng lẳng trên cây như mời gọi. Chúng tôi nhắm vào con thỏ.

Con đường học gấp lá trúc trở ngay từ nếp đầu tiên. ‘Thuận tay trái khổ vậy đó,’ tôi phân bua. Cũng có thể nếp ấy không sai. Nhưng tóm lại là tôi vẫn thuận tay trái. Đáng lẽ phải làm ra bông hoa giống như bông của ông mới đúng. Nhưng vì lỡ cắt rìa hồng be bét trong bài tập này rồi, để lưỡi kéo liếm quá sâu vào lá cọ, nên hoa của tôi chẳng ra được dáng hình hoa nữa. So với cánh hoa mềm mại và tròn trịa ông làm, đây chỉ là dải lá cọ nham nhở. Nhưng tôi vẫn kiên trì gấp. Mơ hồ nhớ lại ngày xưa đi làm thêm từng phải buộc nơ gói quà cho dịp Giáng Sinh. Ngoài trời tuyết đổ, và thứ vải tổng hợp của mấy cuộn dây ruy băng sượt trên da thật ngứa ngáy.

Máy dập ghim, kéo và dây chun. Cây kim to tướng với lỗ luồn kim như con mắt mở rộng. Cách buộc chun của người Việt. ‘Mẹ em làm cái này thoăn thoắt, tại suốt ngày phải buộc túi ni lông gói gia vị, nước chấm, nước xốt đủ kiểu,’ em học viên bên cạnh nói. Vài em khác gật gù, chắc mẹ họ ở nhà cũng buộc chun giỏi cỡ ấy.

Trước khi học buộc chun thì phải vật lộn với cái kim to phát khiếp này đã. Kim gì mà to quá trời đất. Thứ này rốt cục dùng để làm gì thế? Nhờ tôi sượt tay đâm nó vào chân mình thì sao, tôi đã bảo mình thuận tay trái rồi (đừng cười, hầu như mọi thứ quanh ta đều được thiết kế cho người thuận tay phải). Tôi mừng tượng ra cảnh máu me, cơ thịt rách và tiếng la hét... rất to... của chính mình. Hay là nỗi xấu hổ sẽ lớn tới mức không hét ra hơi nhì...

‘Thôi chết, vừa đâm thùng mình ra mất rồi.’

Hắn là tôi đã hút hết mọi căng thẳng trong căn phòng này nên mới tưởng tượng ra cái khung cảnh ghê rợn ấy.

Cơ bản là cái kim này Quá Khủng. Chắc chắn rằng ai cũng tò mò về khả năng gây sát thương của nó chứ không chỉ riêng tôi đâu. Mỗi học viên đều thử chạm nhẹ đầu ngón tay lên mũi kim. Giờ mà nó rạch da mình thì sẽ ra sao? Đường rạch sẽ trơn mượt lắm à? Và cơn đau sẽ bùng rất cỡ nào?

Thôi, không nghĩ nữa.

Tập trung.

Ngón tay cái của ông lớn như khuôn miệng cười toe và chiếc nón đan kiểu mũ bóng chày ông đội. Mỗi lần hướng dẫn học viên hoàn thiện một nếp gấp, ông sẽ giơ tay lên cao rồi ồ ồ thật to như động viên, hai bàn tay to dày mang nét rắn rỏi của người lao động. Được ông truyền năng lượng, mấy em học viên trẻ hào hứng hẳn, và chúng tôi cũng thế.

Lớp học có nhiều doanh nhân sáng tạo trẻ và chuyên viên thiết kế giỏi giang. Ai cũng chăm chỉ ngồi gấp lá, mong muốn gấp ra được đúng vật như mẫu. Còn chúng tôi thì chăm chú quan sát họ.

Một cậu chuyên viên thiết kế công nghiệp (mới vào nghề và vô cùng thú vị) cố giúp tôi gấp cho đúng nếp, bấm ghim rồi buộc chun sao cho chuẩn.

Tôi gấp phần này chồng lên phần kia. Ghim vào. Cầm kéo cắt. Cắt quá đà. Cắt mê say. Cắt tua rua để làm một bông huệ tây, nhưng bông của tôi đã được cắt tới độ biến thành huệ *tiền phong*, huệ tây quá tây, từng mảnh cánh hoa xòe ra tua tủa. Thôi, chấp nhận thất bại. Phía bên cạnh, cậu thiết kế viên cũng chặt vật loay hoay. Cậu ấy quay sang định giúp đỡ nhưng đã quá muộn. Cả hai cười phá ra.

Thiết kế, tôi kết luận, là công việc khiến ta sáng tạo với những gì đang ở ngay trước mắt.

Về việc đến thành phố Hồ Chí Minh & Đồng bằng sông Cửu Long

Milica Božić

Tới thành phố Hồ Chí Minh rồi đồng bằng sông Cửu Long, cô chỉ nói: vũ trụ.

Hỗn trộn bên trong và bên ngoài trần gian. Nâu pha đỏ lục lam huỳnh quang.
Dịu hay lóa?

Thần lẫn, hàng cọ, rồi im lặng.
Phụ nữ chèo xuồng.
Những gương mặt lạ va chạm, kiếm tìm, ồ à, nhí nhéo.
Lá cọ, thần lẫn, lặng im.
'Đồ không anh ơi'
'Uống gì thế?'
'Không, đây!'

Mấy cô cậu nhảy nhót trước quán bar quanh những chiếc bàn đứng.
Trai, gái. Rốn hở, bốt cao. Quần bò cạp trễ và váy ngắn.
Phụ nữ đi chân trần, đội nón chèo xuồng. Có boa cho họ không?

(Tôi) rảo bộ trên đường?
(Tôi) du ngoạn trên sông?

Vài bà cô đứng làm kẹo đủ vị: cacao, dừa, sô cô la.
Họ không nghỉ trưa, còn chẳng buồn ngẩng đầu lên nhìn khách du lịch
chúng tôi, từng ngón tay thoăn thoắt gói nhân đậu phộng dừa vào bên trong bánh tráng. Họ hân
đã già. Gã người Đức than rằng mấy loại hoa quả này giống hệt đồ trong búp phê khách sạn.
Kiểu như gã, tôi nghĩ thế nào
đến tối cũng ra Bùi Viện cho coi. Không biết ở đó gã còn than thêm gì nữa.

Phải làm sao với ánh đèn, khói bụi, đám đông nơi đây?
Ta liên quan gì tới sự ẩm ỉ và vẻ xám xịt này?
Hãy nghĩ về sông.
Các cô gái mặc áo dài, trang điểm lấp lánh cất giọng hát.

Nghĩ lại tôm hùm, sò biển, vịt trong từng góc ngách phố thị, trước cửa
các câu lạc bộ và quán bar.

Anh cảm thấy gì ở đồng bằng sông Cửu Long?
Ở thành phố này?

Tôi cứ nghĩ mãi về những đôi bốt cao cổ và chiếc bụng hở rốn.
Về những phụ nữ chèo xuồng.

Tất tần tật. Choáng ngợp.
Tôi nhớ tiếng lá xào xạc.
Tàu chậm chậm, thư thái lướt trên lòng sông nâu như bao năm vẫn thế.

Vũ trụ—Đô thị. Sông. Người: già, trẻ. Ai ngồi ăn trưa trên hàng ghế nhựa vuông lùn xanh đỏ trái
dài bên vệ đường. Ai cúi đầu lạy Phật. Ai nhảy.
Ai chu du.

Bầu trời âm u đó. Đám mây lướt ngang mà thường ta vô tâm không nhìn
khi đang dạo phố.
Tiếng lòng sông.
Sự chung sống này, vừa cao cả vừa hãi hùng.

Về hình thức tôi không muốn mang theo

Nhã Thuyền

'Rác này từ đâu trôi đến ấy chứ, không phải ở đây', người lái xe tắc-xi giải thích khi anh chờ tôi dọc con đường ven kênh dẫn về phía khách sạn, có thể anh ta đã nghe mùi thất vọng trong giọng tôi khi tôi tả màu nước sông mỗi lúc một tối và đặc lại. Tôi áy náy đã mở lời, tôi không có ý phán xét một dòng nước nào bất kể. Nước đã phải mang chờ cả ngàn năm, với vô vàn lịch sử, với ngọt ngào tiếng ồn và tôi nên im lặng, miễn là nước vẫn chảy trôi.

Cuốn sách của bạn nhắc lại câu chuyện quan trọng về người mẹ tiên nguyên thủy đã sinh ra tộc người chúng ta, nhưng chi tiết bà khóc thành sông làm tôi băn khoăn, đó không phải phiên bản quen thuộc hay những gì tôi hằng đọc trong sách giáo khoa ở đây. Đoán chừng bạn đã đọc bản dịch ở đó. Làm sao người mẹ ở đây lại có thể khác với người mẹ ở đó? Nhưng dòng Sông Cả, dòng Sông Mẹ đã chảy từ đây qua đó và trở lại đây hẳn chuyên chờ theo cả đời sống vô vàn phiên bản của huyền thoại gốc. Không có huyền thoại tuyệt đối, không có sự thật tuyệt đối. Liệu tôi có cần phải biết mọi phiên bản để hiểu được toàn bộ dòng chảy của sông, mọi phân mảnh của thực thể mẹ? Và tất cả những gì sông mẹ đã chờ theo? Làm thế nào được? Bao nhiêu quả trứng bọc trứng nguyên thủy của Mẹ Âu Cơ huyền thoại đã nở và bao nhiêu trứng đã hỏng? Làm thế nào ta có thể lần dấu nguồn gốc, dấu chỉ là những phiên bản vô tận của nguồn gốc? Mẹ Tiên của ta đã bay trở lại bầu trời và nếu những dòng sông này thành hình từ nước mắt mẹ, chúng chẳng bao giờ ngừng chảy, chẳng bao giờ ngừng hóa hình từ thuở ấy. Và chẳng thể nào khô cạn.

Bởi thế, nhiệm vụ là không được quên. Có thể nhiệm vụ này tàn độc quá, không phải bởi vì ký ức của ta đã đầy mà bởi vì sự nhớ sát thương.

Cái gì và ai sẽ bị sát thương bằng sự nhớ?

Em đến nơi này làm gì? Tôi đến thành phố này, muốn chào một dòng sông mà tôi chỉ mới biết từ đôi dòng thơ cổ. Nếu bước xa hơn về phía nam, ta sẽ tới được đó. Bạn kể tôi nghe một huyền thoại khác, bạn tách biệt tâm hồn và hình thức của sông, và bạn thêm, tâm hồn nuôi dưỡng và hình thức chuyên chờ, và nó chuyên chờ chính bản thân hình thức. Nhưng nếu như sông không muốn chuyên chờ chính hình thức của nó? Nếu như sông không còn muốn chuyên chờ bất cứ thứ gì hết cả? Nếu như sông thậm chí chẳng còn muốn chảy trôi? Sông chỉ khao khát một dòng tĩnh lặng rồi cứng lại cùng đất cát. Nghĩa là sông phải mất đi. Và những chữ sẽ hiện ra, với cái giá là sự biến mất của dòng chảy.

Tôi dạo về phía bờ với một cái bụng rỗng. Một sự trống rỗng tôi đã mang theo thật lâu. Ném nó đi thôi, ai đó bảo tôi. Có cách nào ném đi sự trống rỗng và có thấy thùng rác nào quanh đây không? Ném xuống nước. Sông sẽ mang ra biển, cách duy nhất ta có thể dựa vào, ai đó nói. Chỉ còn cách là ném nó đi, cách-gì cũng được, và lịch sử sẽ luôn mới, luôn mới lại lần nữa.

Tôi đổ vạ cho gió, nếu không bước cùng bạn dọc sông tối nay, tóc tôi có thể đã yên lặng hơn. Mái tóc chẳng lường chuyện sẽ gặp cơn gió thốc của đêm. Gió còn đùa dai hơn nữa; gió dim trăng xuống đáy sông. Trăng vẫn nằm chờ được vớt lên và đưa nàng trở lại bầu trời, nhưng bầu trời không còn muốn giữ. Mẹ ta hẳn đang ở đó cùng trăng.

'Quên bình nước mắt rồi', bạn cứ rì rầm câu nói này để nhắc tôi nhớ cơ thể tôi cần đổ đầy nước cấp bách thế nào. Một lời gọi khẩn. Có thể vẫn khẩn cấp như vậy cả ngàn năm rồi và ta chỉ cần thật sự yên lặng nghe sông gọi. Ngày hôm đó ta đều mong thấy được dòng nước xanh, nhưng màu xanh còn xa quá. Và có quá nhiều tiếng ồn trôi dạt ngọt ngọt trên cơ thể nước. Chạnh lòng.

Tôi phải tiếp tục bước về phía nam. Cơ thể đề nghị một cuộc mát-xa. Từ ngữ tôi phân hồi, đòi hỏi một câu mới.

Về chuyên độ xanh lục

Phoebe Whitman

Nghiêng về nhịp đập xanh phủ khắp
Các công viên, châu sứ và
Những giàn leo trườn lên
Phổ xanh
Này nở
Ngổ ngang
Tôi thấy xanh
Mảnh ký ức cựa quậy
Ở Melbourne, nhiều năm trước
Chúng tôi nói về 'sự kiện' trong
Thuyết của Deleuze
Cây vẫn xanh mướt
Nơi này, tôi đương xanh trong

Giờ tôi đang trong xe tắc xi
Vụt qua công viên
Xanh nhòe lấp lóa
Ngoài khung cửa sổ
Cây vẫn xanh ngắt
Trong thế gian giữa vô vàn lực kéo đẩy
Cây đang chuyển động, thay màu, đổi chất
Tôi đang đổi chất, chuyển động, thay màu

Thức dậy, sâu vào trong
Nơi này còn dưới mười hai tiếng
Thấy mình trong từng đoạn giữa
Kết cấu động
Những bóng râm đổ xuống nền ẩm
Bê tông giữ chặt
Những tường gạch ai vươn tìm
Bóng phản chiếu thủy tinh
Vươn dài nữa
Gộp mà tách
Xanh
Ló
Bị kiềm chế
Gieo, đặt chậu, cao lên
Chạm ra ngoài ranh giới
Tự gặp lại.
Bút vạch trang giấy
Trên mặt gỗ
Tôi nhận ra mình viết chữ dọc xuống
Thay vì dọc ngang

Về con cá và những cái tắt hồng

Renick Bell

Con cá thoát khỏi chiếc chậu nhựa và giẫy xuống lòng đường. Nó quẫy tới tận chỗ xe đẩy, hai tròng mắt mở căng dự trù hiểm nguy xung quanh, thân mình co giật, miệng há ra ngớp đòi khí. Hai bên mang phồng lên rồi hóp lại, cái đuôi vỗ bèm bẹp trên vỉa hè. Khí trời đặc bụi, trộn vào muôn tiếng còi xe máy tứ phương nghe mà phát oải.

Người phụ nữ đứng sau quầy thủy sản không liếc nhìn con cá đang giẫy, hoặc là cô chẳng để tâm. Vừa trông mấy chậu nước gồm những cá, tôm, cua và cả mấy lồng chim, cô vừa tán gẫu với bà chủ hàng bên cạnh. Chợ Tân Quy lúc này chưa đông.

Các đồng nghiệp và tôi rào bộ trên lối chợ, tay ai cũng cầm theo điện thoại thông minh. Đầu thu của mỗi điện thoại được bọc ngoài bằng một chiếc tắt đen thể thao cổ ngắn để che bớt tiếng gió. Chúng tôi muốn lưu trữ lại những âm thanh và dữ liệu GPS của chợ Tân Quy. Để chuẩn bị cho chuyến đi thực địa này, cả nhóm đã lên kế hoạch trước, rà lại, chia sẻ và tổng hợp kiến thức. Giờ thì nhóm được tách ra để mọi người đi bộ riêng hoặc theo cặp quanh chợ, bắt đầu lắng nghe. Có người chọn thu âm tiếng điều hòa chạy rừ rừ trong con ngõ. Người khác lại tìm hiểu sâu về những sạp bán rau củ và để chiếc điện thoại bọc tắt hút trọn tạp âm nơi đó.

Sau quá trình thu thập dữ liệu, chúng tôi sẽ thiết kế một tác phẩm âm thanh để ghi nhớ không gian chợ Tân Quy trước khi khu chợ này bị chủ mới xóa bỏ và quy hoạch lại. Tân Quy đang đếm những giờ khắc sống còn cuối cùng, như con cá kia. Dù ngay lúc này, chợ vẫn còn rộn rã lắm, cả khi không phải trong giờ cao điểm.

Trước khi tách nhóm, tôi hướng dẫn đồng nghiệp dùng tắt bọc phần mic thu âm ở điện thoại để cản bớt tiếng gió. Đa số dùng tắt đen, nhưng có vài người bọc tắt hồng phấn; đây là tắt do một nhóm nghệ sỹ Úc thiết kế mà Michael đã mang từ nhà đi. Những chiếc điện thoại hút hết thầy âm thanh của chợ, trong lúc phổi chúng tôi cũng hút trọn khói bụi từ bao làn xe máy rùm rùm ngang qua. Vài anh bán hàng giữa lối chợ bật cười ha hả khi thấy một đám điện thoại mặc quần tắt.

Tôi nghĩ con cá có chủ ý riêng. Nó cần tự do, không phải chen chúc cùng 20 con cá khác trong một chiếc chậu nhựa đỏ nông lòng. Ý chí đã khiến nó thay đổi và giành thể chủ động. Khó mà phán rằng cái chết nào thích đáng hơn, trên mặt đường hay dưới lưỡi dao của bà nội trợ. Chắc phải đến lúc giỏi yoga hơn, tôi mới dám nhận mình hiểu cảm giác của con cá đang giãy chết trên vỉa hè. Chúng ta sẽ chẳng bao giờ biết được trực quan của con cá. Hay phiên dịch được tiếng cục tác liên hồi của đàn gà mái bị nhốt trong lồng cạnh chậu cá. Tôi cho rằng chúng đang rất bồn chồn. Dù có thể đây chỉ là suy nghĩ của tôi phóng chiếu lên chúng mà thôi.

Kết thúc chuyến thực địa, cả nhóm quay về quán cà phê đã tập kết ban đầu. Ông chủ quán mặc ba lỗ trắng vẫn lu bu phía sau quầy bar đón khách, bán những chai nước chanh đường giống như chai tôi vừa mua khi nãy. Tôi và đồng nghiệp ngồi kiểm lại dữ liệu mới thu thập, và phát hiện ra hầu hết điện thoại của chúng tôi đã mất phần dữ liệu GPS của chợ Tân Quy. Chỉ còn vài máy ghi lại được, trong đó có điện thoại của trưởng nhóm. Ai cũng bất ngờ, vì lúc thử máy trước khi khởi hành, điện thoại của anh đã mắc lỗi trong cài đặt lưu dữ liệu GPS.

Tại cuộc họp kế tiếp ở trường, chúng tôi gặp phải một vấn đề nữa. Những tệp ghi âm bằng máy thu chuyên nghiệp đều ổn, còn toàn bộ tệp trong điện thoại đã bị phủ thêm một lớp âm thanh kỹ thuật số ngoài ý muốn. Đây là lỗi do phần mềm điện thoại mà chúng tôi dùng gây ra. Những tệp này ghi được tiếng giã tỏi của một gia đình trước cửa tiệm, tiếng thanh niên quét đường chuẩn bị cho phiên chợ đồ tươi kế tiếp, tiếng mời chào khi chúng tôi bước qua những gian hàng còn trống. Một, rồi thêm nhiều hơn những tiếng xe máy rồ ga. Cả tiếng ai gõ búa đặng xa, âm gõ xuyên vào toàn bộ tệp ghi âm.

Hẳn những người lái xe máy và gõ búa kia không biết họ đã gây ảnh hưởng lớn cỡ nào tới công việc của chúng tôi đâu. Anh trai gõ búa đặng kia đang nghĩ gì? Và chị lái xe ga vèo qua, chị nghĩ sao về mấy ông bà giáo sư Tây đi bộ quanh chợ, tay mở điện thoại mặc tất hồng ra thu âm? Thật nhờ ơn của những chiếc tất ấy mà chúng tôi đã cần được tiếng gió.

Trong hội thảo tôi tham dự ở Milan tuần trước, Sara Lenzi giảng về một phương pháp âm thanh hóa dữ liệu

theo góc nhìn chủ quan, cũng như yêu cầu bắt buộc về sự chính xác trong truyền đạt thông tin khi âm thanh hóa dữ liệu. Khi nghe lại các tệp ghi âm, tôi nhớ ra mình đã không thu được tiếng đuôi con cá nọ đập đàn đạch trên mặt đường. Nếu giờ các tệp này được công bố, liệu khán giả có nhận ra thiếu thông tin không? Phải chăng những chiếc tất đã cho phép chúng tôi nói dối về cơn gió?

Trực quan của con người có thể biến đổi trong vài giờ đồng hồ hoặc vài thập kỷ, tùy xem họ có trải qua tình huống nhân sinh nào không; chẳng hạn như con cá nhảy vọt ra khỏi chậu nước, hoặc ai hít nhiều khí ô nhiễm tới mức suy nhược sức khỏe. Dù đi theo tốc độ nào, mỗi chúng ta vẫn liên tục tạo ra chủ ý và trải nghiệm riêng biệt. Có lúc ta giống con gà chạy đáo dác trong lồng, hoặc tẩu thoát đầy kịch tính khỏi nơi giam cầm như con cá. Có lúc ta sẽ đi bộ trên đường, thu âm bằng chiếc điện thoại mặc tất hồng khiến người qua đường phải bật cười. Một số trải nghiệm có âm thanh rõ rệt, nhưng số khác thì không, hoặc có thì âm thanh nhỏ quá; chúng tan vào sự ồn ã của chợ Tân Quy. Tuy không thể lưu trữ được hết thấy, chúng tôi vẫn mong tác phẩm âm thanh của mình sẽ đem đến cho khán giả cảm giác chân thực về khu chợ này, nhất là khi nó không còn nữa.

Nghĩ tiếp về trải nghiệm thu âm trực tiếp ở chợ. Nếu chỉ chăm chăm vào việc khớp dữ liệu GPS với tệp ghi âm ở hiện trường, có lẽ tôi sẽ quên tận hưởng cảm giác gây cười vì chiếc điện thoại mặc quần tất hồng, hoặc quên việc pha trò, thu thanh ứng biến đầy tính nghệ thuật cùng Michael. Quên khúc ca mà con chim trong lồng trước hiên nhà nọ đã hát. Quên lời nhắc từ con cá về sự tương phản trong mỗi người.

Tôi không thích nói rằng tất cả như vậy đã là hoàn hảo. Vì 'hoàn hảo' chỉ là đánh giá chủ quan mà thôi.

Bài luận này có trích dẫn từ:

Lenzi, S. 2024. 'Âm thanh có nói dối không? Suy ngẫm về sự sai lệch thông tin âm thanh và trách nhiệm của nhà thiết kế' [diễn văn trọng yếu]. Hội thảo Quốc tế lần thứ 19 của Audio Mostly (Chủ yếu là Âm thanh): Khám phá những nền văn hoá âm thanh. Milan, Ý. 20 tháng 9.

Nagel, T., 1980. 'Cảm giác của một con dơi,' nằm trong chuỗi tác phẩm Ngôn ngữ và Suy tưởng (trang 159-168). NXB Đại học Harvard.

Phải mất hồi lâu mới tới được nơi này. Con đường ra ngoại thành đặc người và đèn chiếu loang loáng qua xe khi chúng tôi đổi hướng. Những dấu chân nhỏ dường như cho ta thấy một mục đích nào đó – một lối đi lên phía trước – rồi thôi. Những đàm đạo về chuyện dấu chân và bánh xe, trong khi chó sủa, chạy rông và ngủ. Nhiệt độ lên cao và trời ẩm. Khí hậu đang thay đổi nhưng vẫn thật khó hiểu. Dời chỗ. Có quá nhiều vật liệu được di chuyển – xe máy, điều, đường kè, lối đi. Về chất phác trong những công việc buôn bán nhỏ, mang tới các dịch vụ riêng biệt, khác hẳn những lựa chọn ở đâu cũng sẵn. Có sự đặc thù, một mạng lưới nguồn lực, thời gian, lao động và niềm vui. *Bây giờ xe hơi nhiều thật.* Kích cỡ đã thay, những mẫu thức chuyển động đã khác, thời gian cũng đổi. Cửa sông khép, những con muỗi bay ra. Đồng bằng sông Cửu Long – mây đang bay.

Điểm quan sát này cho ta một cái nhìn xuống thu vào tầm mắt cả hai tòa nhà, một tòa bằng thép và một tòa bằng đá. Chúng đối diện nhau và rồi lại tự thu vào chính mình. Ta có thể nhìn thấy rõ ràng cấu trúc tổng thể từ trên cao xuống và nhìn lên bao lơn. Kiến trúc đá biểu thị vẻ phồn vinh, trong khi những thanh thép hoa văn làm hiện diện vẻ chính xác tỉ mỉ mang theo năng lượng của sự thỏa thuận và mục đích.

Lũ điện thoại thông minh rì rì dưới bóng ô mini. Ruồi nhảy vù vèo qua màng hôi bọc quanh đầu con heo đã bị lột da. Bọn tôm giầy tành tạch trong chậu rửa nhựa nông lòng. Vài con nhảy được ra ngoài, đập xuống tấm bạt xanh thẫm trải bên dưới bằng tuyệt kỹ nhào lộn, những bước nhảy vọt thiết tha hy vọng về một tương lai xán lạn. Dù sớm muộn gì bọn nó cũng sẽ chết cuộn tròn trong đĩa nem cuốn mà lát nữa tôi phải ăn thôi. Bài học về nghiệp chướng đấy.

Độ nhót của tiếng gầm, tiếng bíp, mùi khắm sệt, sắc hình xung quanh mờ nhòe rồi đặc quánh lại – tất cả nhấn chìm tôi vào trong một dòng chảy mãnh liệt. Dung nham của việc chết, việc sống, tôi chết hay sống tựa cả vào sự chết, sự sống của bao người. Phải, đây là lẽ thường. Chẹp môi lưỡi, mấy ảo giác bốc mùi đặc quyền: thiết kế giải pháp đi, làm sao cho hiệu quả ấy. Thật tình...

Thứ gì đó phình lên trong cổ họng và làm tôi mắc nghẹn, cơ thể bị rút sạch hơi khí. Tôi đã ngưng nguyện cầu từ Chủ Nhật trước.

Tôi tìm nơi trú ẩn để van nài, xử lý tất tật chuyện không làm sao nén xuống được nữa.

Con mèo còn say ngủ dưới gầm xe máy.

Con sông trôi nâu.

Contributors

Agnieszka Kiejziewicz is a researcher interested in game design, film, narratives and intermedia.

Alvin Pang Poet. Editor. PhD. Confluent. Published in 20+ languages worldwide.

Andy Stiff Filmmaker, teacher, / urban flows and hems preserved— /cities come alive.

Becky Lu is a British Vietnamese Chinese multidisciplinary artist and educator
interested in creative communities and culture.

Charles Anderson is a landscape architect and interdisciplinary artist based
in Naarm / Melbourne.

David Carlin is a writer, artist and facilitator based in Melbourne.

Duc Trinh Tran researches natural resources, environment and water resources management,
nature-based solutions for climate change adaptation and urban resilience.

Francesco Mazzarella is a design activist, educator and researcher, based at
London College of Fashion, UAL.

Jessica Wilkinson is a documentary poet, essayist and editor.

John Doyle is a practising architect and head of architecture at RMIT University.

Katrina Simon 's creative practices explore ambiguity in relation to
landscape architecture and visual art.

Kok Yoong Lim media artist and researcher, focusing on media arts, culture, and digital media.

Lan Hong Lam is a PhD candidate and lecturer at RMIT Vietnam, with a focus on sustainable fashion practices in Southeast Asia.

Michal Teague is an artist designer interested in urban ecology and informal heritages.

Michael Graeve is a painting and sound artist often working in-between, and lives near Melbourne.

Michelle Aung Thin is a novelist and essayist interested in cultural intelligence.

Phoebe Whitman is an artist, designer, and educator exploring materiality, surfaces and site-responsive processes.

Milica Božić is an architect, curator and researcher at Politecnico di Milano and RMIT University.

Nhã Thuyên babbles to be quiet.

Renick Bell lecturer in SCD (RMIT VN), researches algorithmic means for making audio-visual art and design.

Roger Kemp is an interior designer interested in scenography and modes of visual representation.

As a macromarketer *Vicki Little* advocates for sustainable futures, through exploring marketing's role in society.

Yoko Akama is a design researcher committed to cultural sensitivity, diversity and participation to pursue a design practice that deeply engages with communities.